

JAK POLACY ZNEĆAJĄ SIĘ NAD ZWIERZĘTAMI?

RAPORT Z MONITORINGU
SĄDÓW, PROKURATUR I POLICJI

RAPORT PRZYGOTOWANY PRZEZ
FUNDACJĘ CZARNA OWCA PANA KOTA
I STOWARZYSZENIE OCHRONY ZWIERZĄT EKOSTRAŻ

**JAK
POLACY
ZNEĆAJĄ SIĘ
NAD ZWIERZĘTAMI?**

JAK POLACY ZNEĆAJĄ SIĘ NAD ZWIERZĘTAMI?

RAPORT Z MONITORINGU
SĄDÓW, PROKURATUR I POLICJI

RAPORT PRZYGOTOWANY PRZEZ
FUNDACJĘ CZARNA OWCA PANA KOTA
I STOWARZYSZENIE OCHRONY ZWIERZĄT EKOSTRAŻ

KRAKÓW – WROCŁAW 2016

JAK POLACY ZNĘCAJĄ SIĘ NAD ZWIERZĘTAMI?
RAPORT Z MONITORINGU SĄDÓW, PROKURATUR I POLICJI
KRAKÓW – WROCŁAW 2016
ISBN: 978-83-936890-5-7

WYDAWCZYNI:
FUNDACJA CZARNA OWCA PANA KOTA
UL. NA SZANIEC 23 LOK. 36
31-559 KRAKÓW
WWW.CZARNAOWCA.ORG
FUNDACJA@CZARNAOWCA.ORG

PEWNE PRAWA ZASTRZEŻONE © 2016 FUNDACJA CZARNA OWCA PANA KOTA
TREŚĆ DOSTĘPNA NA LICENCJI CREATIVE COMMONS ATTRIBUTION-SHAREALIKE 3.0
LICENSE, [HTTP://CREATIVECOMMONS.ORG/LICENSES/BY-SA/3.0/](http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/)

AUTOR TEKSTU: DAWID KARAŚ
OPIEKA MERYTORYCZNA: AŚKA WYDRYCH
KOREKTA: JOANNA ANDRUSIEWICZ
PROJEKT, SKŁAD I ŁAMANIE: TOMEK ARGASIŃSKI

TREŚĆ PUBLIKACJI WYRAŻA POGŁĄDY AUTORÓW
I NIEKONIECZNIE ODZWIERCIEDLA STANOWISKO FUNDACJI CZY GRANTODAWCY

DRUK I OPRAWA: POLIGRAFIA SALEZJAŃSKA

PROJEKT „NIECH MAJĄ PRAWA!” REALIZOWANY W RAMACH PROGRAMU
OBYWATELE DLA DEMOKRACJI, FINANSOWANEGO Z FUNDUSZU EOG.

PUBLIKACJA NIEODPŁATNA, NIE MOŻE BYĆ SPRZEDAWANA.

SPIS TREŚCI

Tytułem wstępu	6
1. WPROWADZENIE	8
2. PRAWO HUMANITARNEJ OCHRONY ZWIERZĄT W POLSCE	14
2.1. Przeszłość (1928–1997)	15
2.2. Teraźniejszość (1997–2015)	18
3. WYNIKI MONITORINGU	29
3.1. Monitoring prokuratur rejonowych w zakresie ścigania przestępstw przeciwko zwierzętom	30
3.2. Monitoring sądów rejonowych w zakresie karania sprawców przestępstw przeciwko zwierzętom	35
3.3. Monitoring wojewódzkich i powiatowych komend policji w zakresie ścigania wykroczeń przeciwko zwierzętom	42
3.4. Monitoring sądów rejonowych w zakresie karania sprawców wykroczeń przeciwko zwierzętom	43
4. OMÓWIENIE WYNIKÓW I REKOMENDACJE	48
4.1. Ściganie sprawców przestępstw przeciwko zwierzętom	49
4.2. Karanie sprawców przestępstw przeciwko zwierzętom	58
4.3. Wykroczenia przeciwko ochronie zwierząt	67
4.4. Ofiara i sprawca	69
Podstawowe wnioski monitoringu	74
Podstawowe rekomendacje	75
Bibliografia	77
Skróty	77

TYTUŁEM WSTĘPU

Fundacja Czarna Owca Pana Kota w partnerstwie z wrocławskim Stowarzyszeniem Ochrony Zwierząt Ekostraż przez 18 miesięcy realizowała projekt „Niech mają prawa!”. Był to projekt pionierski, pierwszy tego typu projekt w Polsce – przed nami nikt nie poddał obywatelskiej kontroli działalności organów państwa w zakresie nadzoru nad przestrzeganiem prawa ochrony zwierząt i egzekucji przepisów karnych *Ustawy o ochronie zwierząt*.

Działania w projekcie prowadziliśmy kilkutorowo:

- przeszkoleni przez nas obserwatorzy i obserwatorzy społeczni uczestniczyli w rozprawach w sądach rejonowych na terenie całego kraju, zdobyte w ten sposób informacje przekazywali za pomocą formularzy internetowych
- monitorowaliśmy media pod kątem pojawiających się informacji nt. spraw o przemoc wobec zwierząt
- poprzez ankiety internetowe badaliśmy doświadczenia przedstawicieli i przedstawicielek organizacji prozwierzęcych i osób prywatnych w egzekucji zapisów *Ustawy o ochronie zwierząt*
- jednak najważniejszym źródłem informacji dla nas stał się monitoring działalności 1/3 wszystkich działających na terenie Polski, losowo wybranych sądów rejonowych (146) i prokuratur (147), komend wojewódzkich policji (16), w przypadku dwóch województw także komend powiatowych. Realizowaliśmy go w trybie dostępu do informacji publicznej. Przyglądaliśmy się, jak wygląda w praktyce egzekucja zapisów *Ustawy o ochronie zwierząt* i jak traktowane są sprawy dotyczące przemocy wobec zwierząt.

Publikacja, którą trzymacie w rękach zawiera efekty naszej ponadroczonej pracy – znajdziecie w niej krótkie wprowadzenie do historii prawa humanitarnej ochrony zwierząt w Polsce, wyniki monitoringu, ich omówienie, nasze rekomendacje. Jest ona skondensowanym skrótem pełnego raportu z monitoringu, który w całości możecie przeczytać na stronie Fundacji Czarna Owca Pana Kota, znajdziecie tam również inne wypracowane przez nas w czasie trwania projektu materiały, m.in. e-book nt. efektywnego egzekwowania zapisów *Ustawy o ochronie zwierząt* – to może przydać się każdemu!

Wyniki naszego monitoringu są przełomowe, bowiem dzięki nim przestaniemy jako osoby zaangażowane w działania na rzecz zwierząt poruszać się w obrębie przypuszczeń, niedopowiedzeń, a częstokroć także uprzedzeń. Zwierzęta nie są przedmiotami i nie powinny tak też być traktowane przez prawo – najwyższa pora to zmienić. Dzięki prowadzonemu monitoringowi zyskujemy narzędzie, dzięki któremu możemy wskazać konkretnie, co nie działa w obszarze egzekucji zapisów *Ustawy o ochronie zwierząt*, zyskujemy dane, dzięki którym możemy podjąć merytoryczne działania na rzecz wprowadzenia korzystnych dla zwierząt zmian.

Jesteśmy bardzo dumni z naszej pracy. Wierzymy, że twarde dane, które zebraliśmy wraz z analizą, w którym miejscu zawodzią *Ustawa o ochronie zwierząt* oraz wymiar sprawiedliwości, pomogą zwierzętom być wreszcie realnie chronionymi przez prawo.

Projekt był realizowany w ramach programu Obywatele dla Demokracji, finansowanego z Funduszy EOG.

JOANNA WYDRYCH - AKTYWISTKA PROZWIERZĘCA, ZAŁOŻYCIELKA FUNDACJI CZARNA OWCA PANA KOTA, KOORDYNATORKA PROJEKTU „NIECH MAJĄ PRAWA!”. Z WYKSZTAŁCENIA POLITOLOŻKA I FUNDRAISERKA, ABSOLWENTKA SZKOŁY LIDERÓW PAFW, AUTORKA KILKUNASTU ARTYKUŁÓW DO PRAC ZBIOROWYCH I CZASOPISM.

WPROWADZENIE

1

Monitoring działania organów ścigania oraz sądów powszechnych w zakresie ścigania oraz karania sprawców przestępstw i wykroczeń przeciwko zwierzętom w ramach projektu „Niech mają prawa!” prowadzony był w sposób ciągły od stycznia do grudnia 2015 roku. Objęto nim wojewódzkie komendy policji (w niektórych województwach także powiatowe komendy policji), 147 losowo wybrane prokuratury rejonowe oraz 146 sądów rejonowych na terenie całego kraju.

Monitoring działania organów ścigania oraz sądów powszechnych w zakresie ścigania oraz karania sprawców przestępstw i wykroczeń przeciwko zwierzętom w ramach projektu „Niech mają prawa!” prowadzony był w sposób ciągły od stycznia do grudnia 2015 roku. Objęto nim wojewódzkie komendy policji (w niektórych województwach także powiatowe komendy policji), 147 losowo wybranych prokuratur rejonowych oraz 146 sądów rejonowych na terenie całego kraju. Monitoring oparty był na analizie danych oraz źródłowych dokumentów urzędowych (wyroków sądowych oraz postanowień o umorzeniu lub odmowie wszczęcia dochodzenia) dotyczących postępowań w sprawach o przestępstwa i wykroczenia z *Ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 roku o ochronie zwierząt*¹ prowadzonych w latach 2012–2014. Dane i dokumenty pozyskiwane były z prokuratur rejonowych, jednostek policji i sądów powszechnych w trybie dostępu do informacji publicznej. Ponadto specjalnie przeszkoleni obserwatorzy i obserwatorzy społeczni uczestniczyli w wybranych rozprawach i posiedzeniach sądowych w sprawach o przestępstwa przeciwko zwierzętom. W charakterze uzupełnienia przeprowadzono także ankietę internetową dla przedstawicieli organizacji ochrony zwierząt oraz osób prywatnych w zakresie ich doświadczeń związanych z działalnością organów ścigania i sądów powszechnych w tym zakresie.

Problematyka humanitarnej ochrony zwierząt zagościła na dobre w polskim dyskursie publicznym pod koniec lat 90-tych XX wieku, co wiązało się z uchwaleniem i wejściem w życie w 1997 roku *Ustawy o ochronie zwierząt*.

1 Dz.U. 1997 Nr 111 poz. 724 ze zm.

Od tego też momentu przedmiotem debat, akcji i protestów społecznych stały się liczne sytuacje patologiczne generowane przez nowoprzyjęte przepisy ochrony zwierząt. W szczególności dotyczyły one braku adekwatnej – w stosunku do społecznego poczucia sprawiedliwości – reakcji organów ścigania i sądów powszechnych na oczywiste przypadki przemocy i okrucieństwa wobec zwierząt, przyjmujące niekiedy – jak w przypadku postępowania z bezdomnymi zwierzętami przez gminy i działających na ich zlecenie przedsiębiorców – charakter zorganizowany i masowy.

W 2011 roku w całym kraju odbyły się „marsze (NIE) milczenia”, podczas których protestowano przeciwko przemocy wobec zwierząt oraz niewystarczającej egzekucji prawa ochrony zwierząt przez organy państwa. W lipcu 2011 roku do Sejmu RP trafił obywatelski projekt zmiany *Ustawy o ochronie zwierząt* wraz z podpisami ponad 200 000 obywateli, który przewidywał m.in. powołanie przy ministrze właściwym do spraw administracji publicznej organu nadzoru nad przestrzeganiem przepisów humanitarnej ochrony zwierząt. Projekt ten nie uzyskał poparcia politycznego wymaganego dla dalszych prac parlamentarnych. W tym samym roku Sejm RP uchwalił jednak – ku zadowoleniu obywateli i większości organizacji ochrony zwierząt – poselską nowelizację *Ustawy o ochronie zwierząt*², która m.in. zaostrzyła kary za przewidziane w ustawie przestępstwa wymierzone w zwierzęta oraz wprowadziła dodatkowe i bardziej dotkliwe środki karne dla ich sprawców. Nastroje społeczne po wejściu w życie tych zmian były na ogół pozytywne: wielu uważało, że jest to krok w dobrym kierunku, inni, że to prawdziwa rewolucja radykalnie i trwale zmieniająca sytuację zwierząt na lepsze, a tylko nieliczni pozostali sceptyczni wobec ich praktycznego znaczenia³.

2 *Ustawa z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach*, Dz.U. 2011 nr 230 poz. 1373.

3 <http://boz.org.pl/prawo/nowelizacja.htm>

Podczas ogólnopolskiego monitoringu mediów w 2015 roku odnotowano ponad 300 doniesień o różnych formach przemocy wobec zwierząt oraz o ich niehumanitarnym traktowaniu. Wśród nich relacjonowano takie zdarzenia jak „zagłodzenie na śmierć 19 krów”, „poderżnięcie gardła psu w zamian za wódkę od wujka”, „zatłuczenie psa nogą od stołu” czy też „zmielenie kota w rębaku”. Zawsze wiązały się one z żywą reakcją opinii publicznej i wywoływały pytania zwykłych ludzi o to, kiedy wreszcie ktoś za przemoc wobec zwierząt zostanie ukarany „jak należy”.

W toku przeprowadzonego ogólnopolskiego monitoringu mediów odnotowano ponad 300 doniesień o różnych formach przemocy wobec zwierząt lub o ich niehumanitarnym traktowaniu. Nagłówki tych relacji krzyczały m.in. o „skatowanym i zakopanym żywcem piesku”, „zakatowaniu szczeniaka pałką”, „zmieleniu kota w rębaku”, „psie wyrzuconym z czwartego piętra bloku”, „oślepieniu psa ostrym narzędziem”, „psie zagłodzonym prawie na śmierć”, „poderżnięciu gardła psu w zamian za wódkę od wujka”, „zatłuczeniu psa nogą od stołu”, „zagłodzeniu na śmierć 19 krów”, „pobitym łopatą psie zakopanym żywcem”, „pijanej 58-latce, która zabiła psa siekierą”, „chorym na nużycę szczeniaku z kamieniem u szyi topionym w Wieprzu”, „81-latku, który więził psa w beczce”, „zabiciu psa, bo właścicielowi przeszkadzało, że zwierzę utyka”, czy „zatłuczeniu młotkiem 18-letniego pekińczyka, by uniknąć kosztów wizyty u weterynarza”.

Każdorazowo wiązały się one z żywą i stanowczą reakcją opinii publicznej, która domagała się surowego i bezwzględnego ukarania sprawców krzywdy zwierząt. Obywatele pytali, w odniesieniu do relacji medialnych z sądowych finałów tych spraw, kiedy w końcu za przemoc wobec zwierząt ktoś zostanie ukarany „jak należy”. Równie często wątpili także, że sąd jest miejscem, w którym należy szukać sprawiedliwości (np. „sąd to taka instytucja jak poczta czy bank, po prostu musi istnieć, a ze sprawiedliwością ma niewiele wspólnego”). Opinie takie były formułowane w odniesieniu do konkretnych rozstrzygnięć polskich sądów powszechnych w sprawach dotyczących przestępstw wobec zwierząt, którymi zajmowały się media. Rozstrzygnięć, które bulwersują. Dla przykładu, 5 marca 2015 roku Sąd Rejonowy w Starachowicach skazuje prawomocnie lekarza

weterynarii za popełnienie 441 przestępstw nieuzasadnionego uśmiercenia bezdomnych zwierząt na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres 2 lat próby oraz zwalnia go od kosztów sądowych. Samo wyszczególnienie przestępstw lekarza weterynarii w upublicznionym wyroku zajmuje 22 strony⁴. 29 stycznia 2016 roku (a więc już podczas pisania niniejszego raportu) Sąd Rejonowy w Kłodzku orzeka wobec myśliwego, który z rozmysłem i z góry powziętym zamiarem oraz bez żadnego uzasadnionego powodu zastrzelił w towarzystwie małoletniego syna dwa psy na ogólnodostępnym terenie publicznym, karę 2000 zł grzywny oraz nawiązkę w wysokości 3000 zł na cel związany z ochroną zwierząt. Sąd w całości zwalnia skazanego z obowiązku ponoszenia kosztów sądowych⁵.

32% ankietowanych podczas monitoringu obywateli i obywaterek wyraziło przekonanie, że ich zgłoszenia dotyczące przemocy wobec zwierząt nie zostały poważnie potraktowane przez organy ścigania. 58% przedstawicieli i przedstawicielek organizacji pozarządowych, które wzięły udział w badaniu ankietowym, negatywnie oceniło zaangażowanie funkcjonariuszy policji w dochodzenia prowadzone na skutek ich zgłoszeń.

Negatywna ocena społeczna dotyczy także czynności podejmowanych przez jednostki policji i prokuratury w zakresie ścigania sprawców przestępstw i wykroczeń przeciwko ochronie zwierząt. Zarówno ankietowani przez nas zwykli obywatele i obywatelki, jak i przedstawiciele/przedstawicielki organizacji ochrony zwierząt, zwracali uwagę na często jawnie lekceważące w ich opinii postawy policjantów i prokuratorów w sprawach o przestępstwa i wykroczenia przeciwko ochronie zwierząt. 32% ankietowanych obywateli wskazało, że ich zgłoszenia dotyczące czynów zabronionych przez *Ustawę o ochronie zwierząt* kierowane do jednostek policji lub prokuratury nie zostały potraktowane poważnie. Wyrazem tego

4 http://obrona-zwierzat.pl/images/stories/polityka_gmin/starachowice/wyrok_wet_ii.pdf

5 <http://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/1,35771,19555452,mysliwy-zastrzelil-domowe-psy-nawet-nie-przeprosil-a-sad.html>

była np. odmowa przyjmowania zgłoszeń („policja nie zajmuje się takimi sprawami”, „sugerowano, że to obszar działania innych służb”, „od tego są specjalne fundacje i instytucje”). 24% ankietowanych obywateli bezpośrednio zetknęło się z sytuacją, gdy funkcjonariusze policji lub prokuratorzy sugerowali, że zgłaszane przez nich sprawy są mało istotne, ponieważ dotyczą ochrony zwierząt („przecież to tylko kot, to po co robić takie zamieszanie?”). 58% ankietowanych przedstawicieli/przedstawicielek organizacji ochrony zwierząt negatywnie oceniło zaangażowanie funkcjonariuszy policji w dochodzenia prowadzone na skutek ich zgłoszeń.

Z tych wszystkich powodów punktem wyjścia naszego monitoringu musiało stać się silne przeświadczenie – wyrażane zarówno przez szeroko pojętą opinię publiczną, jak też działaczy ochrony zwierząt i zaangażowane w nią autorytety⁶ – że z prawną ochroną zwierząt w Polsce nadal nie wszystko jest w porządku i ciągle w miernym stopniu zabezpiecza ona zwierzęta przed niehumanitarnym traktowaniem przez ludzi. Podkreślenia wymaga, że niniejszym badaniem objęto najbardziej podstawowy poziom działalności państwa w zakresie ochrony zwierząt, gdzie zwierzęta występują w roli ofiar przemocy i innych form często sadystycznego okrucieństwa ze strony człowieka. Stąd też poczynione ustalenia w tym zakresie można uznać za symptomatyczne dla skuteczności działań organów polskiego państwa w zakresie ochrony zwierząt także w innych jej dziedzinach.

6 A. Elżanowski, „Polskie problemy ochrony zwierząt”, [w:] *Pressje*, Teka XIX, 2010, s. 116–120.

2

**PRAWO
HUMANITARNEJ
OCHRONY
ZWIERZĄT
W POLSCE**

2.1. PRZESZŁOŚĆ (1928–1997)

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z 1928 roku wprowadziło do polskiego prawa zakaz znęcania się nad zwierzętami. Znęcanie się nad zwierzętami zostało zdefiniowane jako „wszelkie w ogóle zadawanie zwierzętom cierpień bez odpowiednio ważnej i słusznej potrzeby”. Groziła za nie kara grzywny do 2000 zł, areszt do 6 tygodni lub pozbawienie wolności do 1 roku.

Tradycja humanitarnej ochrony zwierząt⁷ w polskim systemie prawa sięga lat 30 XX wieku i *Rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 roku o ochronie zwierząt*⁸. To rozporządzenie z mocą ustawy wprowadziło do polskiego prawa zakaz znęcania się nad zwierzętami, które zostało ogólnie zdefiniowane jako „wszelkie w ogóle zadawanie zwierzętom cierpień bez odpowiednio ważnej i słusznej potrzeby”. W rozporządzeniu wprost wskazano niektóre czyny stanowiące znęcanie się nad zwierzętami (m.in. używanie do pracy zwierząt chorych i rannych oraz utrzymywanie ich w stanie wybitnego niechlujstwa, bicie zwierząt przedmiotami twardymi, przeciążanie zwierząt pociągowych, złośliwe straszenie lub drażnienie zwierząt).

Znęcanie się nad zwierzętami było wykroczeniem, za które odpowiedzialność karną – 2000 zł grzywny, areszt do 6 tygodni lub obie kary łącznie – ponosił nie tylko jego bezpośredni sprawca, ale także właściciel zwierzęcia świadomie przyzwalający na nie oraz inna osoba, w której interesie

7 Humanitarna ochrona zwierząt (w szerokim rozumieniu) oznacza ochronę indywidualnych osobników przed cierpieniem zadawanym przez człowieka. Wywodzi się ona z etycznego przekonania, że zwierzęta są bytami zdolnymi do odczuwania bólu i cierpienia, a człowiek powinien uwzględnić te właściwości doznaniowego życia zwierząt w swoich działaniach.

8 Dz.U. 1928 nr 36 poz. 332

lub z której polecenia zwierzęta były wykorzystywane do pracy, jeżeli nakłaniała ona, zmuszała, przyzwalała lub świadomie dopuszczała do znęcania się nad nimi. Znęcanie się nad zwierzętami z wyjątkowym okrucieństwem było przestępstwem i podlegało karze więzienia lub ścisłego aresztu do 1 roku. Sprawca znęcania się nad zwierzętami mógł zostać obciążony także kosztami leczenia zwierzęcia. Rozporządzenie nie wprowadzało natomiast regulacji prawnych dotyczących zabijania zwierząt: dopuszczalne było uśmiercanie zwierząt bez żadnych szczególnych ograniczeń dotyczących powodów i sposobów zadawania śmierci pod warunkiem, że nie wiązało się ono ze znęcaniem się nad nimi.

W okresie międzywojennym oraz w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej imiennie upoważnieni przedstawiciele/przedstawicielki wybranych przez władzę państwową stowarzyszeń zajmujących się ochroną zwierząt mogli uczestniczyć w dochodzeniach w sprawach o przestępstwa przeciwko zwierzętom, a nawet samodzielnie prowadzić takie dochodzenia w ograniczonym zakresie.

Do rozporządzenia o ochronie zwierząt wydano 3 akty wykonawcze, kolejno w 1930⁹, 1957¹⁰ i 1959¹¹ roku. Dwa z nich dotyczyły niezwykle ciekawej – z punktu widzenia współczesnej roli organizacji pozarządowych w prawnej ochronie zwierząt – kwestii. Były to rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych oraz Ministra Sprawiedliwości w sprawie upoważnienia niektórych stowarzyszeń do współdziałania z organami państwowymi w ujawnianiu i ściganiu przestępstw przeciwko ochronie zwierząt. Pierwsze z nich z 1930 roku upoważniało wybrane stowarzyszenia (m.in.

9 Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości z dnia 27 grudnia 1930 r. o upoważnieniu niektórych stowarzyszeń do współdziałania z organami państwowymi w ujawnianiu przestępstw przeciwko ochronie zwierząt. Dz.U. 1931 nr 3 poz. 17.

10 Rozporządzenie Ministrów Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych z dnia 15 lipca 1957 r. w sprawie upoważnienia niektórych stowarzyszeń do współdziałania z organami państwowymi w ujawnieniu i ściganiu przestępstw przeciwko ochronie zwierząt. Dz.U. 1957 nr 41 poz. 185.

11 Rozporządzenie Ministra Szkolnictwa Wyższego z dnia 16 listopada 1959 r. w sprawie określenia warunków i sposobu dokonywania doświadczeń na zwierzętach oraz trybu wydawania zezwoleń na przeprowadzanie tych doświadczeń. Dz.U. 1959 nr 71 poz. 452.

Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami w Warszawie, Krakowskie Towarzystwo Ochrony Zwierząt i Przyrody, Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami we Lwowie, Łódzkie Towarzystwo Opieki nad Zwierzętami) do uczestnictwa w dochodzeniach dotyczących ochrony zwierząt prowadzonych przez policję, a nawet do samodzielnego prowadzenia takich dochodzeń w ograniczonym zakresie, w przypadku gdy policja nie rozpoczęła prowadzenia dochodzenia lub przekazała je stowarzyszeniu. Czynności takie mogli wykonywać delegaci powołani albo przez zarząd stowarzyszenia (uczestnictwo w dochodzeniu prowadzonym przez policję), albo przez powiatową władzę administracji ogólnej (prowadzenie dochodzeń). W drugim rozporządzeniu, z 1957 roku, upoważnienie to zostało ograniczone podmiotowo (do Ligi Ochrony Przyrody i Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami w Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej) oraz przedmiotowo (prawo do legitymowania osób dopuszczających się przestępstw przeciwko ochronie zwierząt oraz prawo uczestnictwa w dochodzeniach prowadzonych przez organy Milicji Obywatelskiej). Uprawnienia te przysługiwały wyłącznie delegatom stowarzyszeń upoważnionym przez prezydium rad narodowych.

W 1971 roku przepisy karne o znęcaniu się nad zwierzętami (poza regulacjami dotyczącymi działania sprawcy z wyjątkowym okrucieństwem) zostały przeniesione z rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej do tworzonego wtedy *Kodeksu Wykroczeń*. Znalazły tam swoje miejsce pomiędzy przepisami regulującymi odpowiedzialność za noszenie mundurów bez uprawnień, a sankcjami za publiczne używanie urządzeń megafonowych bez zezwolenia.

W okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, w maju 1971 roku, przepisy karne dotyczące znęcania się nad zwierzętami zostały przeniesione do nowo uchwalonego *Kodeksu Wykroczeń*¹², a w rozporządzeniu pozostało stypizowane jedynie przestępstwo znęcania się nad zwierzętami z wyjątkowym okrucieństwem. Trzy paragrafy dotyczące znęcania się nad zwierzętami zostały umieszczone w art. 62 *Kodeksu Wykroczeń*, pomiędzy przepisami regulującymi odpowiedzialność za publiczne noszenie odznaków,

12 Ustawa z dnia 20 maja 1971 r. *Kodeks wykroczeń*. Dz.U. 1971 nr 12 poz. 114.

stroju lub munduru bez uprawnień a sankcjami za zakładanie i używanie urządzeń megafonowych w miejscu publicznym bez lub wbrew udzielonemu zezwoleniu. Stanowiły one, że karze aresztu, ograniczenia wolności lub karze nagany będzie podlegał każdy, kto znęca się nad zwierzętami, a także ten, kto – będąc ich właścicielem, opiekunem, osobą z której polecenia zwierzę jest używane do pracy lub też rodzicem (opiekunem) nieletniego sprawcy – świadomie dopuszcza do znęcania się nad zwierzętami. Karze podlegało także podżeganie do znęcania się nad zwierzętami oraz pomocnictwo w nim.

2.2. TERAŹNIEJSZOŚĆ (1997–2015)

Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej o ochronie zwierząt z 1928 roku oraz przepisy dotyczące znęcania się nad zwierzętami zawarte w Kodeksie Wykroczeń zostały uchylone w sierpniu 1997 roku na skutek uchwalenia przez Sejm II kadencji Ustawy o ochronie zwierząt. Ustawa określiła zasady humanitarnej ochrony zwierząt w Polsce.

Rozporządzenie oraz przepisy *Kodeksu Wykroczeń* dotyczące znęcania się nad zwierzętami zostały wyeliminowane z polskiego prawa przez *Ustawę o ochronie zwierząt*, która została uchwalona na 113. posiedzeniu Sejmu II kadencji w sierpniu 1997 roku. Próby stworzenia ustawy regulującej zasady humanitarnej ochrony zwierząt trwały bez powodzenia już w Sejmie X oraz I kadencji. Sejm II kadencji, tworząc nowe prawo ochrony zwierząt, pracował przede wszystkim na dwóch projektach poselskich, które rozpatrywane były wspólnie i stały się podstawą uchwalonej w 1997 roku *Ustawy o ochronie zwierząt*. Ustawa ta stała się podstawowym w polskim systemie prawa aktem ustanawiającym zasady humanitarnej

ochrony zwierząt o charakterze ogólnym w stosunku do innych regulacji prawnych (*lex generalis*)¹³. Do ustawy wydano kilka aktów wykonawczych, które m.in. określają zasady wylapywania bezdomnych zwierząt, minimalne warunki utrzymywania poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich, czy też kwalifikacje osób uprawnionych do zawodowego uboju oraz warunki i metody uśmiercania zwierząt.

W *Ustawie o ochronie zwierząt* nie ograniczono się zaledwie do wskazania czynów zabronionych w stosunku do zwierząt i określenia sankcji karnych za ich popełnienie. Intencją ustawodawcy wyraźnie stało się określenie zasad humanitarnej ochrony zwierząt oraz uregulowanie postępowania ze zwierzętami wykorzystywanymi przez ludzi w różnych dziedzinach życia społecznego i gospodarczego. Intencją taką odzwierciedla forma ustawy, którą podzielono na rozdziały zawierające przepisy dotyczące wyróżnionych kategorii zwierząt (m.in. zwierzęta domowe, gospodarskie, wykorzystywane do celów rozrywkowych, widowiskowych i specjalnych) lub wyróżnionych form działalności z udziałem zwierząt (transport zwierząt, doświadczenia na zwierzętach, utrzymywanie zwierząt w ogrodach zoologicznych). Kilka lat później regulacje dotyczące doświadczeń na zwierzętach (rozdział 9) zostały usunięte z *Ustawy o ochronie zwierząt* i zastąpione odrębną ustawą¹⁴, a przepisy dotyczące zwierząt utrzymywanych w ogrodach zoologicznych (rozdział 5) zostały przeniesione do *Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody*¹⁵.

Podstawowa zasada humanitarnej ochrony zwierząt została wyrażona w art. 5 *Ustawy o ochronie zwierząt*. Zgodnie z nią każde zwierzę wymaga humanitarnego traktowania, a więc traktowania uwzględniającego potrzeby zwierzęcia oraz zapewniającego mu opiekę i ochronę. Konieczność humanitarnego traktowania zwierząt jest następstwem ustanowionej w art. 1 ustawy dereifikacji zwierząt, której istota polega na tym, że zwierzę jako byt zdolny do odczuwania cierpienia – poza sferą stosunków

13 Zob. A. Habuda, W. Radecki, „Przepisy karne w ustawach o ochronie zwierząt oraz o doświadczeniach na zwierzętach”, [w:] *Prokuratura i Prawo*, nr 5/2008, s. 25.

14 *Ustawa z dnia 21 stycznia 2005 r. o doświadczeniach na zwierzętach* (Dz.U. 2005 nr 33 poz. 289), a następnie *Ustawa z dnia 15 stycznia 2015 r. o ochronie zwierząt wykorzystywanych do celów naukowych lub edukacyjnych* (Dz.U. 2015 nr 0 poz. 266).

15 Dz.U. 2004 nr 92 poz. 880.

cywilnoprawnych – nie może być traktowany za ledwie jako rzecz. Pierwotnie uchwalona ustawa regulowała postępowanie z wyróżnionymi kategoriami zwierząt, w tym także z niektórymi zwierzętami bezkręgowymi (np. z pszczołą miodną, która jest zwierzęciem gospodarskim w rozumieniu przepisów odrębnych), w 2009 roku przesądzono, że regulacje zawarte w ustawie będą się odnosić wyłącznie do zwierząt kręgowych¹⁶.

Ustawa o ochronie zwierząt wprowadziła zakaz nieuzasadnionego lub niehumanitarnego zabijania zwierząt oraz znęcania się nad nimi. Znęcanie się nad zwierzętami zostało zdefiniowane w ustawie jako „zadawanie albo świadome dopuszczanie do zadawania bólu lub cierpień”.

Z zasady humanitarnego traktowania zwierząt wynika szereg szczegółowych ograniczeń dotyczących postępowania ze zwierzętami, które rozwijane są w poszczególnych częściach ustawy. Najistotniejsze i najbardziej doniosłe prawnie obejmują zakaz nieuzasadnionego lub niehumanitarnego zabijania zwierząt oraz zakaz znęcania się nad zwierzętami. Nieuzasadnione zabijanie zwierząt to ich uśmiercanie z innych powodów niż te, które zostały określone w ustawie (m.in. ubój i uśmiercanie zwierząt gospodarskich, połów ryb, konieczność bezzwłocznego uśmiercenia, usuwanie osobników bezpośrednio zagrażających ludziom lub innym zwierzętom, o ile nie jest możliwy inny sposób usunięcia zagrożenia, polowania i odstrzały oraz ograniczanie populacji zwierząt łownych). Niehumanitarne zabijanie zwierząt to ich uśmiercanie bez zachowania dbałości o zadawanie im przy tym minimum cierpienia fizycznego i psychicznego.

Ustawa w 1997 roku wprowadziła legalną definicję znęcania się nad zwierzętami, stanowiąc, że jest nim zadawanie albo świadome dopuszczanie do zadawania zwierzętom bólu lub cierpień, w szczególności wskutek ich traktowania w określony sposób, obejmujący m.in. umyślne zranienie lub okaleczenie zwierzęcia, transport zwierząt powodujący ich zbędne cierpienie lub stres, utrzymywanie zwierząt w niewłaściwych warunkach

¹⁶ Ustawa z dnia 24 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy o ochronie zwierząt. Dz.U. 2009 nr 79 poz. 668.

bytowania, porzucenie zwierzęcia, obcowanie płciowe ze zwierzęciem czy też wystawianie zwierzęcia na działanie warunków atmosferycznych, które zagrażają jego życiu lub zdrowiu.

Naruszenie zakazów dotyczących nieuzasadnionego lub niehumanitarnego zabijania zwierząt oraz znęcania się nad nimi stało się przestępstwem. Określone w ustawie przestępstwa przeciwko zwierzętom mogą zostać popełnione wyłącznie z winy umyślnej. Za ich popełnienie pierwotnie groziła kara pozbawienia wolności do 1 roku, a od 2012 roku – do 2 lat. Dla sprawcy działającego ze szczególnym okrucieństwem ustawa przewidywała do 2 lat pozbawienia wolności, a od 2012 roku przewiduje karę do 3 lat pozbawienia wolności.

Naruszenie wyżej określonych ograniczeń w zakresie traktowania zwierząt naraża ich sprawcę na odpowiedzialność karną. Art. 35 ust. 1 ustawy wprowadza przestępstwo niehumanitarnego lub nieuzasadnionego uśmiercania zwierząt, art. 35 ust. 1a przestępstwo znęcania się nad zwierzętami. Znamiona przedmiotowe i podmiotowe obu przestępstw określone są obecnie odpowiednio w art. 6 ust. 1 (dopuszczalne powody uśmiercania zwierząt), art. 33 ust. 1a (wymogi humanitarnego uśmiercania zwierząt) oraz art. 6 ust. 2 ustawy (definicja znęcania się nad zwierzętami wraz z wyszczególnieniem niektórych form sprawczych). Są to przestępstwa powszechne i publicznoskargowe, które mogą być popełnione wyłącznie z winy umyślnej¹⁷ oraz także w typie kwalifikowanym (art. 35 ust. 2), tj. ze szczególnym okrucieństwem, a więc z zastosowaniem przez sprawcę działań charakteryzujących się drastycznością form i metod uśmiercania lub zadawania cierpienia, obliczonych z premedytacją na zwiększenie rozmiaru cierpień i czasu ich trwania.

Za popełnienie tych przestępstw w typie podstawowym ustawa przewidywała karę grzywny, ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku, w typie kwalifikowanym zaś karę pozbawienia wolności do lat 2. 1 stycznia 2012 roku weszła w życie uchwalona we wrześniu 2011 roku

¹⁷ Zob. np. W. Radecki, „Ustawy: o ochronie zwierząt, o doświadczeniach na zwierzętach – z komentarzem”, Warszawa 2007, s. 167.

ustawa nowelizująca *Ustawę o ochronie zwierząt*, w której podniesiono górne granice kar pozbawienia wolności za poszczególne typy przestępstw odpowiednio – do 2 i 3 lat. Wobec sprawcy przestępstw przeciwko ochronie zwierząt sąd ponadto orzeka lub może orzec przewidziane w ustawie środki karne, takie jak przepadek zwierząt, zakaz posiadania zwierząt do lat 10 (od 2012 roku), zakaz wykonywania zawodu lub prowadzenia działalności związanych z wykorzystywaniem zwierząt lub oddziaływaniem na nie oraz nawiązkę na cel związany z ochroną zwierząt, obecnie w wysokości do 100 000 zł.

Ustawa o ochronie zwierząt wprowadziła także szereg czynów zabronionych o charakterze wykroczeń, które związane są z mniej istotnymi naruszeniami nakazu humanitarnego traktowania zwierząt. Wykroczenia te mogą zostać popełnione zarówno umyślnie, jak i nieumyślnie. Grozi za nie kara grzywny lub aresztu.

Mniej istotne naruszenia nakazu humanitarnego traktowania zwierząt, dotyczące w szczególności warunków utrzymywania zwierząt domowych i gospodarskich, zostały stypizowane w *Ustawie o ochronie zwierząt* jako wykroczenia (art. 37 ustawy). I tak dla przykładu wykroczeniem będzie m.in. utrzymywanie zwierzęcia domowego bez pomieszczenia chroniącego je przed warunkami atmosferycznymi, bez wody albo na uwięzi krótszej niż 3 metry (art. 37 w zw. z art. 9 ust. 1 oraz ust. 2 ustawy), czy też obsada zwierząt gospodarskich ponad ustalone normy powierzchni dla danego gatunku, wieku i stanu fizjologicznego (art. 37 w zw. z art. 12 ust. 5 ustawy). Określone w *Ustawie o ochronie zwierząt* wykroczenia mogą być popełnione zarówno umyślnie, jak i nieumyślnie¹⁸. Za ich popełnienie ustawa przewiduje karę aresztu albo grzywny oraz możliwość orzeczenia środków karnych (np. nawiązki w kwocie do 1000 zł na cel związany z ochroną zwierząt).

18 Zob. W. Radecki, *op. cit.*, s. 177.

Ustawa o ochronie zwierząt wprowadziła instytucję czasowego odbioru zwierząt jako środek doraźnie chroniący je przed znęcaniem się przez właściciela lub opiekuna. Orzekanie o czasowym odebraniu zwierząt następuje w drodze podejmowanej z urzędu decyzji administracyjnej organu wykonawczego gminy.

Ustawa o ochronie zwierząt wprowadziła możliwość czasowego odebrania właścicielowi lub opiekunowi zwierzęcia, nad którym ten się znęca oraz obciążenia go w ramach postępowania egzekucyjnego w administracji kosztami transportu, utrzymania i koniecznego leczenia zwierzęcia. Czasowe odebranie zwierzęcia właścicielowi lub opiekunowi jest instytucją prawną mającą na celu doraźne zabezpieczenie losu zwierzęcia, które jest ofiarą znęcania się ze strony swojego właściciela lub opiekuna do czasu rozstrzygnięcia sprawy karnej przez organy ścigania (gdy dochodzenie zostanie umorzone) lub sąd powszechny (gdy do sądu trafi akt oskarżenia). Czasowe odebranie chroni zwierzę przed jego właścicielem lub opiekunem i stanowi realizację ustawowego nakazu humanitarnego traktowania zwierząt. Orzekanie w przedmiocie czasowego odebrania zwierzęcia następuje w drodze decyzji administracyjnej wójta/burmistrza lub prezydenta miasta.

W Ustawie o ochronie zwierząt zaktualizowano rolę organizacji pozarządowych w prawnej ochronie zwierząt. Ich przedstawiciele, bez konieczności uzyskiwania jakichkolwiek specjalnych upoważnień ze strony organów państwa, mogą w wyjątkowych przypadkach dokonywać czasowego odbioru zwierząt właścicielom (opiekunom) bez uprzedniej decyzji administracyjnej oraz wykonywać prawa pokrzywdzonego w sprawach o przestępstwa i wykroczenia przeciwko zwierzętom.

W Ustawie o ochronie zwierząt zaktualizowano zgodnie z wymogami demokratycznego państwa prawnego rolę organizacji pozarządowych w prawnej ochronie zwierząt. Ich przedstawiciele stracili uprawnienie do legitymowania osób dopuszczających się przestępstw przeciwko zwierzętom, ale zachowali możliwość czynnego udziału w dochodzeniach

z tego zakresu poprzez przyznanie możliwości wykonywania przez organizacje ochrony zwierząt praw pokrzywdzonego, początkowo wyłącznie w sprawach o przestępstwa z *Ustawy o ochronie zwierząt* a od 1 stycznia 2012 roku także w sprawach o wykroczenia i przestępstwa nieletnich przeciwko zwierzętom. Już w pierwotnej wersji ustawy przedstawiciele organizacji pozarządowych stali się także – obok m.in. funkcjonariusza policji – uprawnieni do czasowego odebrania zwierzęcia właścicielowi bez uprzedniej decyzji administracyjnej w przypadkach niecierpiących zwłoki, gdy zagrożone jest życie lub zdrowie zwierzęcia (art. 7 ust. 3 ustawy). Uprawnień takich (ani w zakresie czasowego odbioru zwierząt, ani udziału w postępowaniu karnym na prawach pokrzywdzonego) nie ma Inspekcja Weterynaryjna, która zgodnie z art. 34a ustawy jest organem administracji publicznej sprawującym nadzór nad przestrzeganiem przepisów o ochronie zwierząt. Organizacje pozarządowe, aby móc korzystać z ustawowych uprawnień, nie muszą uzyskiwać upoważnień lub akceptacji ze strony organów państwa, chociaż pierwotnie uchwalony tekst ustawy przewidywał określanie uprawnionych organizacji w drodze rozporządzenia Rady Ministrów.

***Ustawa o ochronie zwierząt* była wielokrotnie nowelizowana. Wszystkie dotychczasowe zmiany w zakresie jej aspektów prawno-karnych nie miały nigdy radykalnego charakteru i polegały głównie na fragmentarycznym uzupełnianiu uchwalonych w 1997 roku regulacji prawnych. Przeprowadzony monitoring organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości w zakresie przestępstw i wykroczeń przeciwko zwierzętom pozwoli stwierdzić, czy zmiany te miały jakiegokolwiek zauważalne skutki praktyczne.**

Ustawa o ochronie zwierząt była wielokrotnie nowelizowana. W 2000 roku wykreślono z ustawy oczywiście niekonstytucyjny przepis, zgodnie z którym uprawomocnienie się decyzji administracyjnej w przedmiocie odebrania zwierzęcia właścicielowi oznaczało przejście prawa własności do zwierzęcia na rzecz gminy¹⁹. W 2002 roku m.in. ostatecznie usunięto

¹⁹ Ustawa z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej. Dz.U. 2000 nr 12 poz. 136.

z ustawy wyróżnienie Towarzystwa Opieki nad Zwierzętami w Polsce spośród organizacji społecznych, których statutowym celem działania jest ochrona zwierząt, dodano dwie nowe formy sprawcze znęcania się nad zwierzętami (utrzymywanie zwierząt na uwięzi, która powoduje uszkodzenie ciała lub cierpienie oraz nie zapewnia możliwości niezbędnego ruchu; organizowanie walk zwierząt), wykreślono wynikający z obrządków religijnych wyjątek od nakazu uśmiercania zwierząt wyłącznie po pozbawieniu ich świadomości, wprowadzono procedurę wykonywania przepadku zwierząt przez sąd powszechny oraz kontrowersyjny przepis upoważniający dzierżawców i zarządców obwodów łowieckich do zwalczania dziedziczących psów i kotów²⁰. W 2006 roku zastąpiono w ustawie pierwotne regulacje dotyczące transportu zwierząt przepisami wynikającymi z prawa Unii Europejskiej²¹.

Ostatnia obszerna nowelizacja *Ustawy o ochronie zwierząt* miała miejsce w 2011 roku i była inicjatywą grupy posłów skupionych w Parlamentarnym Zespole Przyjaciół Zwierząt oraz przedstawicieli niektórych organizacji ochrony zwierząt²². W ustawie dokonano następujących ważniejszych zmian:

- skorygowano definicję legalną szczególnego okrucieństwa tak, aby obejmowała ona nie tylko przypadki uśmiercania zwierząt, ale także znęcania się nad nimi,
- wprowadzono zmodyfikowany zamknięty katalog uzasadnionych powodów uśmiercania zwierząt, dokonano modyfikacji opisu niektórych czynności sprawczych znęcania się nad zwierzętami, a także wprowadzono cztery nowe formy czynności sprawczych (zoofilia; wystawienie zwierzęcia na działanie warunków atmosferycznych, które zagrażają jego życiu lub zdrowiu; transport żywych ryb lub ich przetrzymywanie w celu sprzedaży bez dostatecznej ilości wody uniemożliwiającej oddychanie; utrzymywanie zwierzęcia bez

20 *Ustawa z dnia 6 czerwca 2002 r. o zmianie ustawy o ochronie zwierząt*. Dz.U. 2002 nr 135 poz. 1141

21 *Ustawa z dnia 8 grudnia 2006 r. o zmianie ustawy o ochronie zwierząt i ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt*. Dz.U. 2006 nr 249 poz. 1830.

22 *Ustawa z dnia 16 września 2011 r., op. cit.*

- odpowiedniego pokarmu lub wody przez okres wykraczający poza minimalne potrzeby właściwe dla gatunku),
- wprowadzono zakaz utrzymywania zwierząt domowych na uwięzi w sposób stały dłużej niż 12 godzin w ciągu doby oraz zakaz ich utrzymywania na uwięzi krótszej niż 3m,
 - uregulowano kwestie dotyczące rozmnażania i wprowadzania do obrotu zwierząt domowych,
 - usunięto możliwość zwalczania dziczyałych psów i kotów na terenie obwodów łowieckich,
 - podwyższono górną granicę kary pozbawienia wolności za określone w ustawie przestępstwa przeciwko zwierzętom (do 2 lat w typie podstawowym, do 3 lat w typie kwalifikowanym) oraz ograniczono możliwość orzekania innych kar niż pozbawienie wolności za przestępstwa popełniane ze szczególnym okrucieństwem,
 - ustanowiono obligatoryjność orzekania przez sąd przypadku zwierząt jeśli sprawcą przestępstwa jest ich właściciel, podwyższono wysokość nawiązki na cel związany z ochroną zwierząt do 100 000 zł, wprowadzono nowy środek karny – zakaz posiadania zwierząt do lat 10.

W kwietniu 2015 roku do Sejmu RP wniesiony został kolejny projekt zmian *Ustawy o ochronie zwierząt* opracowany przez współpracujących z niektórymi przedstawicielami organizacji ochrony zwierząt posłów z Parlamentarnego Zespołu Przyjaciół Zwierząt²³. Projekt zakładał m.in. zmianę w definicji legalnej znęcania się nad zwierzętami poprzez wykreślenie z niej słowa „świadome”, przeredagowanie opisu niektórych czynności sprawczych znęcania się nad zwierzętami i wprowadzenie nowych form czynności sprawczych (utrzymywanie zwierząt bez pomieszczenia chroniącego przed warunkami atmosferycznymi, zaniechanie podjęcia lub kontynuowania leczenia zwierzęcia, montowanie na elementach budynków urządzeń mogących powodować zranienie lub okaleczenie ptaków).

Projekt wprowadzał ponadto kojec jako jedyną formę ograniczania ruchu zwierzęcia domowego na terenie prywatnym, zwiększał kary za przestępstwa przeciwko zwierzętom oraz wzmocniał uprawnienia organizacji

23 Druk nr 3744, <http://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/druk.xsp?nr=3744>.

ochrony zwierząt (obowiązek udzielenia asysty przedstawicielowi organizacji podczas czasowego odbioru zwierzęcia przez policję lub straż gminną, możliwość wejścia w asyście na teren prywatny bez zgody lub mimo sprzeciwu właściciela). Projekt uzyskał negatywne opinie merytoryczne m.in. Biura Analiz Sejmowych i w związku ze zbliżającym się końcem VII kadencji Sejmu przestał być procedowany przez posłów we wrześniu 2015 roku. W opiniach do przedłożonego projektu podkreślano w szczególności, że zawarte w nim niektóre regulacje istotnie naruszają przepisy prawa krajowego i unijnego, tekst zmian wymaga znaczących poprawek redakcyjnych, a przyznanie tak znaczących przywilejów podmiotom prywatnym, tj. organizacjom ochrony zwierząt, doprowadzi do nadużywania przez nie uprawnień, co będzie miało negatywne skutki²⁴.

W przyszłym roku minie 20 lat od uchwalenia przez Sejm *Ustawy o ochronie zwierząt*. Z całą pewnością od tamtego czasu świadomość społeczna w zakresie ochrony zwierząt znacząco wzrosła, co przekłada się także na to, że obecnie ochrona zwierząt jest istotną kwestią polityczną. Wyrazem tej zwiększonej świadomości jest żądanie objęcia zwierząt większą i bardziej kompleksową ochroną niż miało to miejsce dotychczas, głównie poprzez radykalną korektę skuteczności działania organów państwa podczas ścigania oraz karania sprawców niehumanitarnego traktowania zwierząt. Dlatego z całą pewnością także w najbliższej przyszłości pojawią się kolejne próby wprowadzania nowych rozwiązań prawnych lub przeformułowania tych dotychczas istniejących.

Nie sposób nie dostrzec, że wszystkie dotychczasowe działania ustawodawcy w zakresie prawnokarnych aspektów ochrony zwierząt nie miały nigdy radykalnego charakteru i polegały głównie na fragmentarycznym uzupełnianiu uchwalonych w 1997 roku regulacji prawnych. W przypadku przepisów dotyczących znęcania się nad zwierzętami zmiany dotyczyły wyłącznie sposobu opisu niektórych czynności sprawczych oraz wprowadzenia ich nowych form. Dopiero w 2011 roku w części doprecyzowano katalog przyczyn uzasadnionego uśmiercania zwierząt oraz podniesiono

²⁴ Opinia BAS z 14 września 2015 r.,
<http://orka.sejm.gov.pl/rexdomk7.nsf/Opdodr?OpenPage&nr=3744>

wymiar kar za przestępstwa przeciwko zwierzętom. Przeprowadzony monitoring organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości w zakresie przestępstw przeciwko zwierzętom umożliwi stwierdzenie, czy zmiany te miały jakiegokolwiek zauważalne skutki praktyczne.

3

**WYNIKI
MONITORINGU**

3.1. MONITORING PROKURATUR REJONOWYCH W ZAKRESIE ŚCIGANIA PRZESTĘPSTW PRZECIWKO ZWIERZĘTOM

Badaniem w trybie dostępu do informacji publicznej objęto 147 losowo wybrane prokuratury rejonowe z terenu całego kraju. Prokuratury rejonowe do przeprowadzenia badania były odrębnie losowane w ramach każdego województwa w takim zakresie, aby zebrane dane były reprezentatywne statystycznie. Prokuratorzy rejonowi za pośrednictwem wniosku o udostępnienie informacji publicznej proszeni byli o przedłożenie ogólnych danych statystycznych dotyczących liczby spraw o przestępstwa z art. 35 *Ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 roku o ochronie zwierząt*, które zostały zarejestrowane i rozpatrzone merytorycznie odmową wszczęcia dochodzenia, umorzeniem dochodzenia lub skierowaniem aktu oskarżenia do sądu pod nadzorem kierowanych przez nich jednostek prokuratury odpowiednio w 2012, 2013 i 2014 roku. Dodatkowo wnioskowano o wyszczególnienie wynikających z prawa procesowego podstaw prawnych decyzji merytorycznych kończących postępowania w sprawie, tj. postanowień o odmowie wszczęcia dochodzenia lub o umorzeniu dochodzenia, a także w niektórych przypadkach o udostępnienie treści dokumentów urzędowych, tj. postanowień o odmowie wszczęcia dochodzenia lub o umorzeniu postępowania w przypadku, gdy zawierały one uzasadnienie merytoryczne²⁵.

25 Zgodnie z regulacją zawartą w art. 325e §1 *Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (kpk)*, postanowienia o odmowie wszczęcia dochodzenia oraz o umorzeniu dochodzenia nie wymagają uzasadnienia.

W latach 2012–2014 w badanych prokuraturach rejonowych zarejestrowano 4475 spraw o przestępstwa przeciwko zwierzętom. 74% z nich zakończyło się odmową wszczęcia dochodzenia lub jego umorzeniem.

W latach 2012–2014 w objętych badaniem prokuraturach rejonowych zarejestrowano łącznie 4475 spraw o przestępstwa z art. 35 *Ustawy o ochronie zwierząt*, w tym 1547 spraw w 2012 roku, 1442 w 2013 roku oraz 1486 w 2014 roku (zob. Tabela I). W badanym okresie 1409 spraw (31,5%) zakończyło się odmową wszczęcia dochodzenia, a 1908 spraw (42,6%) umorzeniem dochodzenia. Jedynie 861 spraw (19,2%) zakończyło się wniesieniem do sądu aktu oskarżenia. Część spraw o przestępstwa przeciwko humanitarnej ochronie zwierząt (6,6%) zarejestrowanych w latach 2012–2014 nie zakończyło się merytorycznie w okresie objętym badaniem lub też zakończyło się wnioskiem do sądu o warunkowe umorzenie postępowania karnego, połączeniem wewnętrznym albo zawieszeniem (zob. Wykres 1). Łącznie w badanym okresie w przypadku 74,1% zarejestrowanych spraw o przestępstwa z art. 35 *Ustawy o ochronie zwierząt* prokuratorzy prokuratur rejonowych podejmowali samodzielnie albo zatwierdzali decyzje organów ścigania o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu dochodzenia.

Wykres I: Sposób zakończenia spraw o przestępstwa przeciwko zwierzętom zarejestrowanych przez jednostki prokuratury w latach 2012–2014

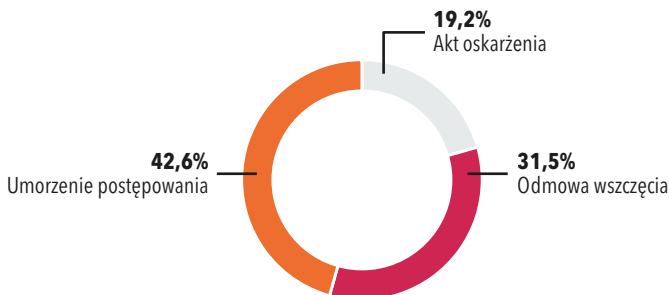

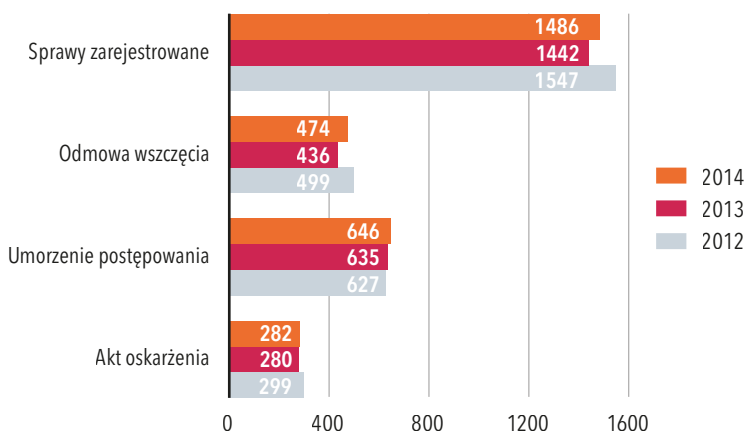
Tabela I: Sprawy o przestępstwa z *Ustawy o ochronie zwierząt* zarejestrowane przez badane prokuratury rejonowe w latach 2012–2014 (wg województw).

Województwo	Sprawy zarejestrowane			Odmowa wszczęcia			Umorzenie			Akt oskarżenia		
	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014	2012	2013	2014
Dolnośląskie	85	70	104	35	18	26	34	35	39	13	10	20
Kujawsko-pomorskie	104	85	136	17	18	34	55	48	85	23	17	27
Lubelskie	130	117	91	39	36	36	51	55	39	24	14	16
Lubuskie	132	133	119	37	44	31	51	52	51	33	34	29
Łódzkie	96	90	107	35	26	29	33	36	46	23	17	25
Małopolskie	185	111	134	68	48	55	65	41	45	30	16	17
Mazowieckie	110	124	85	30	28	24	53	58	48	19	30	8
Opolskie	76	76	83	19	27	16	36	31	45	20	13	23
Podkarpackie	65	85	59	26	22	13	26	38	29	8	14	10
Podlaskie	64	56	68	39	31	33	13	12	26	9	11	7
Pomorskie	76	75	91	15	13	27	44	49	45	10	11	10
Śląskie	89	96	100	31	32	52	32	41	27	18	18	14
Świętokrzyskie	85	85	100	21	21	33	45	41	39	17	21	23
Warmińsko-mazurskie	96	111	83	46	42	32	28	41	29	17	23	22
Wielkopolskie	59	68	74	19	15	18	21	35	31	18	13	22
Zachodniopomorskie	95	60	52	22	15	15	40	22	22	17	18	9
łącznie:	1547	1442	1486	499	436	474	627	635	646	299	280	282

Wskazane proporcje spraw umorzonych, zakończonych odmową wszczęcia lub skierowaniem do sądu aktu oskarżenia do łącznej liczby spraw zarejestrowanych są zasadniczo podobne na poziomie danych z poszczególnych województw i nie odnotowano między nimi także znaczących różnic w poszczególnych latach objętych badaniem. Tworzą one stałą

tendencję, w ramach której wskazać można, że ok. 30% spraw o przestępstwa przeciwko humanitarnej ochronie zwierząt kończy się odmową wszczęcia dochodzenia, ok. 43% umorzeniem postępowania, a tylko ok. 19% skierowaniem do sądu aktu oskarżenia.

Wykres II: Rozstrzygnięcia spraw o przestępstwa przeciwko zwierzętom zarejestrowanych przez badane prokuratury rejonowe odpowiednio w 2012, 2013 i 2014 roku.

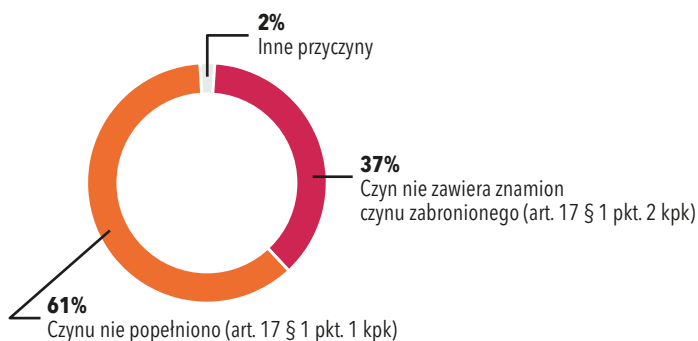

Przyczyną odmowy wszczęcia dochodzenia w sprawach o przestępstwa przeciwko zwierzętom było na ogół (61% przypadków) ustalenie, że czynu nie popełniono lub brak jest danych dostatecznie uzasadniających jego popełnienie.

W latach 2012–2014 wszczęcia dochodzenia w sprawach o przestępstwa z art. 35 *Ustawy o ochronie zwierząt* odmawiano na ogół (61%) z powodu ustalenia, że czynu nie popełniono lub brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie jego popełnienia (art. 17 § 1 pkt. 1 *kpk*), w 37% przypadków ponieważ uznano, że czyn nie zawiera znamion czynu

zabronionego lub ustawa stanowi, że sprawca nie popełnia przestępstwa (art. 17 § 1 pkt. 2 *kpk*). W jednostkowych przypadkach jako przyczynę odmowy wszczęcia dochodzenia wskazywano znikomą społeczną szkodliwość czynu (art. 17 § 1 pkt. 3 *kpk*) lub inne negatywne przesłanki procesowe (m.in. śmierć oskarżonego, przedawnienie karalności, fakt prawomocnego zakończenia lub pozostawania w toku postępowania karnego co do tego samego czynu tej samej osoby).

Wykres III: Przyczyny odmowy wszczęcia dochodzeń w sprawach o przestępstwa przeciwko zwierzętom w latach 2012–2014

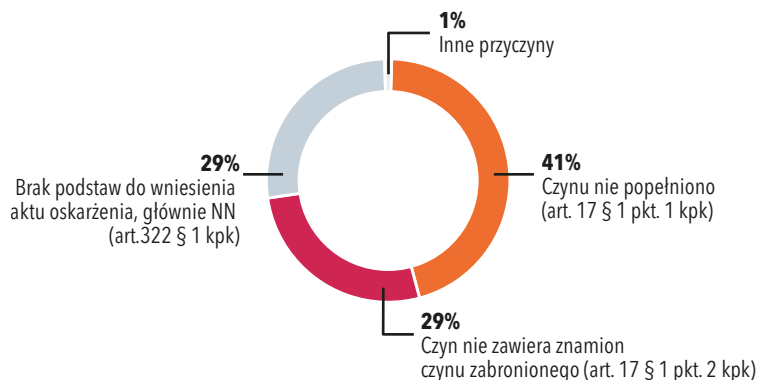

Dochodzenia w sprawach o przestępstwa przeciwko zwierzętom były umarzane na skutek ustalenia, że czynu nie popełniono lub brak jest danych dostatecznie uzasadniających jego popełnienie (41% przypadków), stwierdzenia braku znamion czynu zabronionego (29% przypadków) oraz z innych przyczyn, w tym głównie z powodu niewykrycia sprawcy (29% przypadków).

Dochodzenia w sprawach o przestępstwa przeciwko humanitarnej ochronie zwierząt w latach 2012–2014 umarzane były w drodze postanowień jednostek policji lub prokuratury na podstawie art. 17 § 1 pkt. 1 *kpk* (41% przypadków), art. 17 § 1 pkt. 2 *kpk* (29% przypadków) oraz z powodu braku podstaw do wniesienia aktu oskarżenia do sądu, w tym głównie

na skutek nieustalenia sprawcy popełnienia czynu zabronionego z art. 35 *Ustawy o ochronie zwierząt* (29% przypadków). Inne przyczyny umorzenia dochodzeń (1%) obejmowały m.in. śmierć oskarżonego, przedawnienie karalności i znikomą społeczną szkodliwość czynu.

Wykres IV: Przyczyny umorzenia dochodzeń w sprawach o przestępstwa przeciwko zwierzętom w latach 2012–2014

3.2. MONITORING SĄDÓW REJONOWYCH W ZAKRESIE KARANIA SPRAWCÓW PRZESTĘPSTW PRZECIWKO ZWIERZĘTOM

Badaniem objęto 146 losowo wybranych sądów rejonowych z terenu całego kraju. Kierowane do sądów wnioski o udostępnienie informacji publicznej zawierały żądanie udostępnienia wszystkich prawomocnych wyroków sądowych o przestępstwa oraz wykroczenia²⁶ z *Ustawy o ochronie*

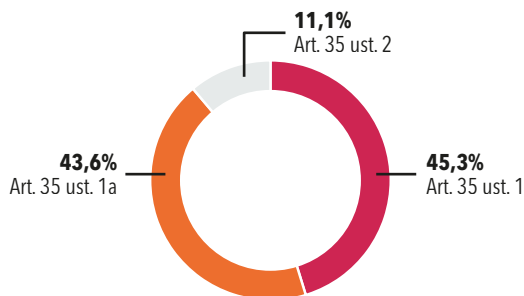
²⁶ Wyniki monitoringu sądów w tym zakresie omówione są w dalszej części raportu (zobacz część 3.4.).

zwierząt, które zapadły w nich w latach 2012–2014. Otrzymane wyroki sądowe analizowane były pod kątem wybranych kategorii, obejmujących m.in. kwalifikację prawną czynu, płeć sprawcy, rodzaj zwierzęcia, którego dotyczyło przestępstwo oraz rozstrzygnięcie sprawy.

Badane sądy w latach 2012–2014 rozstrzygnęły 897 spraw o przestępstwa przeciwko ochronie zwierząt, które dotyczyły 984 sprawców. Oskarżonymi o przestępstwa byli przede wszystkim mężczyźni. Większość spraw (83,5%) dotyczyła zwierząt domowych.

W latach 2012–2014 do badanych sądów rejonowych wpłynęło 897 spraw o przestępstwa z *Ustawy o ochronie zwierząt*, w których rozstrzygano o winie i karze 984 sprawców. Przedmiotem postępowań sądowych były przede wszystkim przestępstwa związane z nieuzasadnionym lub niehumanitarnym uśmiercaniem zwierząt (art. 35 ust. 1 ustawy; 45,3%), w niewiele mniejszym zakresie (43,6%) przestępstwa dotyczące znęcania się nad zwierzętami (art. 35 ust. 1a ustawy). 11,1% stanowiły sprawy dotyczące sprawców przestępstw w typie kwalifikowanym, tj. działających ze szczególnym okrucieństwem.

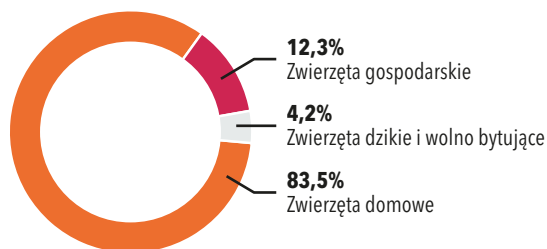
Wykres V: Kwalifikacja prawna spraw rozpatrywanych przez badane sądy w latach 2012–2014

Za popełnienie przestępstw przeciwko zwierzętom przed sądami stawali jako oskarżeni w większości mężczyźni (83,5%), zdecydowanie rzadziej

kobiety (16,5%). W 8% spraw występował więcej niż jeden sprawca (na ogół 2 lub 3 sprawców). Większość rozpatrywanych spraw dotyczyła zwierząt domowych (83,5%), tylko nieliczne zwierząt gospodarskich (12,3%) oraz dzikich lub wolno żyjących (4,2%). Na uwagę zasługuje, że przedmiotem przemocy ze strony ludzi padają w szczególności te zwierzęta dzikie i wolno bytujące, które żyją w ich otoczeniu i są stosunkowo bezradne wobec aktów agresji, a więc przede wszystkim gołębie, inne ptaki oraz jeże europejskie. Ptakom na ogół „urywane” są głowy, a jeże są kopane na śmierć, chociaż zdarzają się także bardziej wyrafinowane formy przemocy wobec tych zwierząt, jak np. wyciągnięcie za skrzydło kaczki krzyżówki z zalewu, dotykanie nią po ciele innej leżącej na ręczniku osoby, a następnie rzucenie kaczką o piasek, co doprowadziło do jej śmierci na skutek przerwania rdzenia kręgowego²⁷.

Wykres VI: Ofiary przestępstw z art. 35 Ustawy o ochronie zwierząt w sprawach rozpatrywanych przez badane sądy w latach 2012-2014

Wobec sprawców przestępstw przeciwko zwierzętom sądy orzekały na ogół karę pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby, rzadziej grzywnę lub ograniczenie wolności. 13% postępowań przed sądem zostało warunkowo umorzonych na okres próby.

27 SR w Biłgoraju VII Zamiejskowy Wydział Karny z siedzibą w Janowie Lubelskim, sygn. akt VII K 498/13.

Badane sądy za przestępstwa przeciwko zwierzętom orzekały na ogół karę pozbawienia wolności (53,7%), w 86% przypadków z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby. 98% wszystkich kar wymierzanych z warunkowym zawieszeniem wykonania stanowiła kara pozbawienia wolności. Wobec 20% sprawców obok kary pozbawienia wolności orzeczono karę grzywny. Średnio sądy orzekały wobec sprawców karę pozbawienia wolności w wymiarze 6 miesięcy. Najdłuższy orzeczony okres próby wyniósł 5 lat, średnio sądy warunkowo zawieszały karę pozbawienia wolności na okres 2 lat i 3 miesięcy. Najwyższą karę pozbawienia wolności (26 miesięcy) za przestępstwa przeciwko zwierzętom orzekł w 2013 roku Sąd Rejonowy w Nowej Soli wobec sprawcy uśmiercenia psa ze szczególnym okrucieństwem oraz znęcania się nad innym psem²⁸.

86% kar pozbawienia wolności wobec sprawców przestępstw przeciwko zwierzętom wymierzono z warunkowym zawieszeniem ich wykonania na okres próby. Kary bezwzględnego więzienia orzekane były sporadycznie, na ogół wobec sprawców odpowiadających jednocześnie za popełnienie kilku różnych przestępstw.

W badanym okresie sądy orzekały kary bezwzględnego pozbawienia wolności na zasadzie wyjątku od reguły jej nieorzekania. Dla przykładu, karę taką w wymiarze 4 miesięcy orzeczono wobec sprawcy, który utopił 9 szceniąt w beczce z wodą²⁹. Najczęściej dotyczą one jednak sprawców, którzy odpowiadają jednocześnie za popełnienie różnych przestępstw, wśród których znajduje się czyn zabroniony przez *Ustawę o ochronie zwierząt*. Sąd Rejonowy w Żaganiu w 2013 roku skazał sprawcę za znęcanie się psychiczne i fizyczne nad żoną oraz ukłucie głowy papudze Nimfie na karę 1 roku pozbawienia wolności bez jej warunkowego zawieszenia³⁰. Podobnie w 2012 roku Sąd Rejonowy w Nysie skazał sprawcę na karę 2 lat i 6 miesięcy bezwzględnego pozbawienia wolności za znęcanie się nad żoną oraz uśmiercenie psa ze szczególnym

28 SR w Nowej Soli, sygn. akt II K 433/12.

29 SR w Chełmie IX Zamiejskowy Wydział Karny z siedzibą we Włodawie, sygn. akt IX K 1138/13.

30 SR w Żaganiu, sygn. akt II K 1100/13.

okrucieństwem poprzez jego umieszczenie w pralce automatycznej oraz włączenie trybu pracy pralki³¹.

Z 21 postępowań sądowych, w których uczestniczyli jawni obserwatorzy sądowi projektu, kara bezwzględnie pozbawienia wolności zapadła w 3 głośnych i relacjonowanych przez media przypadkach. Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Fabrycznej skazał sprawcę powieszenia psa na karę 6 miesięcy pozbawienia wolności³². 22-letni student, który uśmiercał zwierzęta z wykorzystaniem sprzętu gospodarstwa domowego typu pralka, piekarnik i mikrofalówka został skazany na karę 2 lat pozbawienia wolności przez Sąd Rejonowy dla Wrocławia-Krzyków³³. Karany wcześniej sprawca skrajnego zagłodzenia wyżła weimarskiego został skazany przez Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia na karę 15 miesięcy pozbawienia wolności³⁴.

28,4% orzeczonych kar za przestępstwa przeciwko zwierzętom stanowiła kara grzywny. Łączna wysokość orzeczonych grzywnien wyniosła 268 750 zł. Najwyższą karę grzywny, 10 800 zł, zasądził w 2013 roku Sąd Rejonowy w Hrubieszowie wobec skazanego, który na szkodę innej osoby zagłodził pięć koni, w tym dwa na śmierć³⁵. Średnia wysokość grzywny orzeczona w sprawie o przestępstwo przeciwko zwierzętom wyniosła 940 zł, a najniższa 100 zł. Dla przykładu grzywnę w wysokości 100 zł zasądził obok kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania Sąd Rejonowy w Głogowie w 2013 roku za uśmiercenie kota ze szczególnym okrucieństwem poprzez wielokrotne uderzanie kijem zwierzęcia umieszczonego w siatce rybackiej³⁶. Samoistną karę grzywny w wysokości 300 zł można otrzymać na przykład za zranienie kota na skutek rzucania w niego kamieniami³⁷, a 200 zł grzywny za uśmiercenie gołębia z wiatrówki³⁸.

31 SR w Nysie, sygn. akt II K 358/12.

32 <http://wroclaw.wyborcza.pl/wroclaw/1,35771,18561924,powiesil-swojego-psa-chcial-go-ukarac-za-przegryziona-kable.html>

33 <http://www.gazetawroclawska.pl/arttykul/4713397,mlody-wroclawianin-topil-koty-w-pralce,id,t.html>

34 <http://www.tvn24.pl/lodz,69/45-latek-skazany-za-znecanie-sie-nad-psem-trafi-za-kratki,544448.html>

35 SR w Hrubieszowie, sygn. akt II K 749/13.

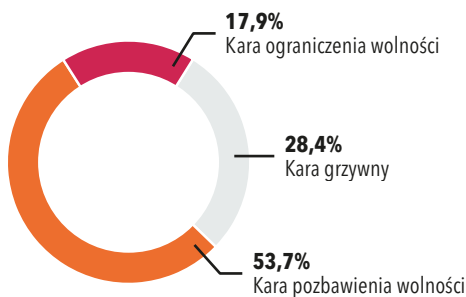
36 SR w Głogowie, sygn. akt II K 2052/12.

37 SR w Elblągu, sygn. akt II K 1336/12.

38 SR w Toruniu, sygn. akt II K 926/14.

Najmniej chętnie badane sądy stosowały karę ograniczenia wolności – stanowi ona 17,9% wszystkich kar orzeczonych przez badane sądy. Karę ograniczenia wolności orzekano średnio na okres 6 miesięcy. Najdłuższy okres ograniczenia wolności (16 miesięcy) orzekł w 2012 roku Sąd Rejonowy w Elblągu za zabicie psa poprzez wyrzucenie go przez okno³⁹. Na 4 miesiące nieodpłatnej kontrolowanej pracy społecznej w wymiarze 20 godzin miesięcznie skazał w 2014 roku Sąd Rejonowy w Oławie sprawcę uśmiercenia pięciorga kociąt poprzez ich wrzucenie do rowu melioracyjnego wypełnionego wodą⁴⁰. W 2014 roku Sąd Rejonowy w Toruniu uznał karę 12 miesięcy ograniczenia wolności w wymiarze 40 godzin miesięcznie za adekwatną wobec sprawcy, który zabił kota przez zaciągnięcie mu na szyi stalowej linki⁴¹.

Wykres VII: Kary orzekane przez badane sądy w latach 2012–2014 za przestępstwa przeciwko zwierzętom

W stosunku do 13,3% sprawców przestępstw przeciwko zwierzętom badane sądy orzekały warunkowe umorzenie postępowania karnego. Dla przykładu postanowił tak Sąd Rejonowy w Bełchatowie wobec sprawcy zranienia kota za pomocą wiatrówki⁴², Sąd Rejonowy w Dzierżonowie

39 SR w Elblągu, sygn. akt II K 1193/12.

40 SR w Oławie, sygn. akt II K 1088/13.

41 SR w Toruniu, sygn. akt II K 705/14.

42 SR w Bełchatowie, sygn. akt II K 891/12.

w sprawie wyrzucenia psa przez okno z I piętra⁴³ oraz Sąd Rejonowy w Toruniu za przycięcie ogonów szczeniętom dobermana w mieszkaniu i bez wskazań medycznych⁴⁴. W stosunku do 13 sprawców (1,4%) badane sądy umorzyły postępowanie karne, w 3 przypadkach (0,3%) odstąpiły od wymierzenia kary, a 30 oskarżonych w wyniku przeprowadzonego przewodu sądowego zostało uniewinnionych od zarzucanych im czynów (3%). Sądy na ogół zwalniały sprawców od konieczności zapłaty kosztów sądowych (54,3%) oraz opłaty (58,4%).

Środki karne przewidziane w *Ustawie o ochronie zwierząt* orzekane były tylko w połowie spraw rozstrzyganych przez badane sądy. Na ogół były to nawiązki na cel związany z ochroną zwierząt. Średnia wysokość zasądzonej nawiązki wyniosła 740 zł.

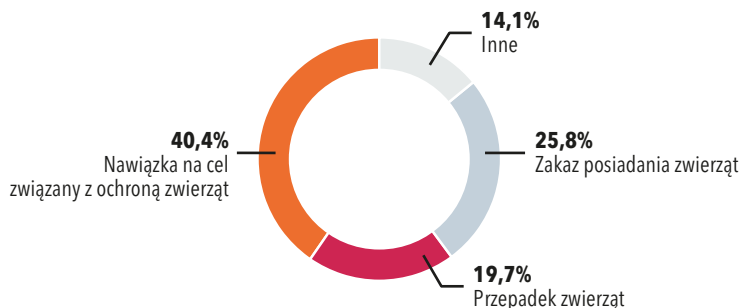
W połowie spraw rozpatrywanych w latach 2012–2014 badane sądy nie orzekły wobec sprawców żadnych środków karnych przewidzianych w *Ustawie o ochronie zwierząt*. Jeśli były one orzekane, to przede wszystkim w formie nawiązki na cel związany z ochroną zwierząt (40,4%). Średnia wysokość nawiązki wyniosła 740 zł, najniższa 50 zł, a najwyższa 4000 zł. Nawiązkę w wysokości 4000 zł na rzecz schroniska dla bezdomnych zwierząt orzekł w 2013 roku Sąd Rejonowy w Brzegu za zastrzelenie w stanie nietrzeźwości własnego psa z dubeltówki⁴⁵. Łączna wysokość określonych kwotowo nawiązek orzeczonych przez badane sądy w latach 2012–2014 wyniosła 184 120 zł. 25,8% orzeczonych środków karnych stanowił zakaz posiadania zwierząt, a 19,7% – przepadek zwierząt. Badane sądy wymierzały również (14,1%) inne środki karne, na ogół w postaci upublicznienia wyroku w bezpośrednim otoczeniu skazanego (np. przez umieszczenie go na tablicy ogłoszeń w urzędzie gminy) lub nawiązki na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej.

43 SR w Dzierżoniowie, sygn. akt II K 824/13.

44 SR w Toruniu, sygn. akt II K 1641/13.

45 SR w Brzegu, sygn. akt II K 303/14.

Wykres VIII: Środki karne orzeczone wobec sprawców przestępstw z art. 35 *Ustawy o ochronie zwierząt* w sprawach rozpatrywanych przez badane sądy w latach 2012–2014

3.3. MONITORING WOJEWÓDZKICH I POWIATOWYCH KOMEND POLICJI W ZAKRESIE ŚCIGANIA WYKROCZEŃ PRZECIWKO ZWIERZĘTOM

Wnioski o udostępnienie informacji publicznej dotyczącej liczby ujawnionych wykroczeń w latach 2012–2014 oraz sposobu zakończenia spraw o wykroczenia z art. 37 *Ustawy o ochronie zwierząt* skierowano do wszystkich wojewódzkich komend policji. Z uwagi na to, że dwie z nich (Mazowiecka Komenda Policji z siedzibą w Radomiu oraz Komenda Wojewódzka Policji w Gorzowie Wielkopolskim) nie udostępniły żądanych danych powołując się na ich brak, stosowne wnioski skierowano do wszystkich podległych im powiatowych komend policji.

W badanym okresie jednostki policji ujawniły 5279 wykroczeń przeciwko zwierzętom (zob. Tabela II). Sprawy o wykroczenia przeciwko ochronie zwierząt na ogół kończyły się nałożeniem na sprawcę mandatu karnego (46,7% przypadków), rzadziej skierowaniem do sądu wniosku o ukaranie

(30,0%), w pozostałych przypadkach stosowano środki oddziaływania pokazarnego lub odstępowano od skierowania wniosku o ukaranie do sądu.

Tabela II: Liczba wykroczeń przeciwko ochronie zwierząt zarejestrowanych przez jednostki policji w latach 2012–2014

2012	2012	2013	2014
Wykroczenia ujawnione	1681	1809	1789
Nalożono mandat karny	857	830	779
Skierowano wniosek o ukaranie do sądu	428	593	561

Należy wskazać, że liczba wykroczeń z art. 37 *Ustawy o ochronie zwierząt* ujawnionych przez jednostki policji w badanym okresie jest znikoma. W wielu przypadkach powiatowe komendy policji w badanym okresie nie prowadziły żadnego postępowania w sprawach o wykroczenia przeciwko ochronie zwierząt (np. Komenda Powiatowa Policji w Świebodzinie, Komenda Powiatowa Policji w Międzyrzeczu, Komenda Powiatowa Policji w Przasnyszu, Komenda Powiatowa Policji w Gostyninie), w innych były to incydentalne zdarzenia (np. Komenda Powiatowa Policji we Wschowie, Komenda Powiatowa Policji w Sochaczewie – po jednym postępowaniu zakończonym skierowaniem do sądu wniosku o ukaranie).

3.4. MONITORING SĄDÓW REJONOWYCH W ZAKRESIE KARANIA SPRAWCÓW WYKROCZEŃ PRZECIWKO ZWIERZĘTOM

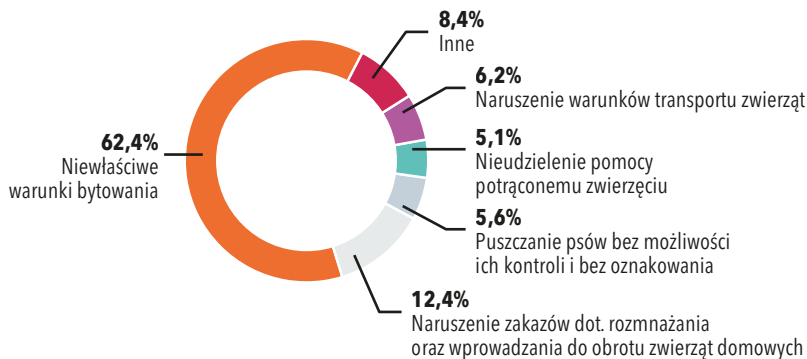
W badanym okresie do objętych monitoringiem sądów rejonowych wpłynęło 178 spraw o wykroczenia z *Ustawy o ochronie zwierząt*, które

dotyczyły 189 sprawców. Przedmiotem postępowań sądowych były w większości przypadków niewłaściwe warunki bytowania zwierząt domowych lub gospodarskich (art. 37 w zw. z art. 9 lub 12 ustawy; 62,4%), rzadziej naruszenie zakazów dotyczących rozmnażania lub wprowadzania do obrotu zwierząt domowych (12,4%), incydentalnie naruszenie zasad i warunków transportu zwierząt (6,2%), puszczanie psów bez możliwości ich kontroli i bez oznakowania umożliwiającego identyfikację właściciela lub opiekuna (5,6%), nieudzielenie pomocy potrąconemu zwierzęciu (5,1%). Niekiedy (8,4%) przedmiotem postępowań były szczególne wykroczenia z *Ustawy o ochronie zwierząt* dotyczące hodowli lub utrzymywania psa rasy agresywnej bez zezwolenia lub naruszenia nakazów dotyczących utrzymywania kurcząt brojlerów.

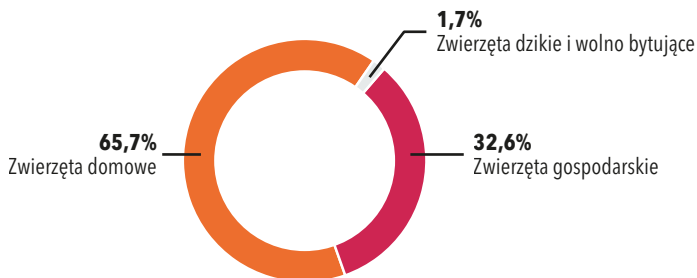
Obwinionymi w sprawach sądowych o wykroczenia przeciwko zwierzętom byli głównie mężczyźni. Sprawy te dotyczyły przede wszystkim zwierząt domowych, a ich przedmiotem było na ogół niezapewnienie zwierzętom stałego dostępu do wody lub ich utrzymywanie na zbyt krótkiej uwięzi.

Obwinionymi w sprawach o wykroczenia byli przede wszystkim mężczyźni (75,1%). 50,4% sprawców zostało zwolnionych z kosztów postępowania sądowego, 39,2% wymierzono opłatę. Sprawy dotyczyły głównie zwierząt domowych (65,7%), w mniejszym zakresie gospodarskich (32,6%), sporadycznie zwierząt dzikich i wolno bytujących (1,7%). W przypadku zwierząt domowych przedmiotem wniosku o ukaranie był na ogół brak stałego dostępu do wody oraz zbyt krótka uwięź, a zwierząt gospodarskich – naruszenie warunków transportu lub naruszenie minimalnych warunków utrzymywania poszczególnych gatunków zwierząt. Kilukrotnie badane sądy wymierzały także karę grzywny (od 100 do 600 zł) lub nagany na stosunkowo trudne do egzekucji wykroczenie polegające na utrzymywaniu psa na uwięzi dłużej niż przez 12 godzin na dobę.

Wykres IX: Przedmiot wykroczeń w sprawach dotyczących zwierząt (art. 37 UOZ i inne) rozpatrywanych przez badane sądy w latach 2012–2014

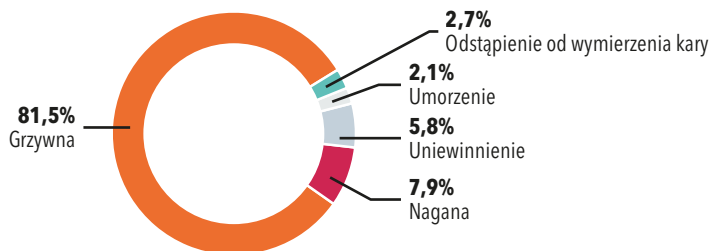
Wykres X: Ofiary wykroczeń w sprawach dotyczących zwierząt (art. 37 UOZ i inne) rozpatrywanych przez badane sądy w latach 2012–2014

Sprawy o wykroczenia przeciwko ochronie zwierząt kończyły się w większości nałożeniem przez sąd na obwinionego kary grzywny (81,5%), rzadziej karą nagany (7,9%). W sporadycznych przypadkach dochodziło do uniewinnienia obwinionego (5,8%), odstąpienia od wymierzenia kary (2,7%) lub umorzenia postępowania sądowego (2,1%). Średnia wysokość zasądzonej grzywny wyniosła 350 zł, najwyższa 2000 zł, najniższa 20 zł. Karę grzywny w wysokości 2000 zł wraz z przepadkiem

dwóch psów orzeczono na przykład wobec sprawczyni dwóch wykroczeń z *Ustawy o ochronie zwierząt* (puszczanie psa bez możliwości kontroli oraz utrzymywanie psa bez możliwości schronienia przed warunkami atmosferycznymi i dostępu do wody)⁴⁶. Karą grzywny w wysokości 1500 zł ukarał obwinionego Sąd Rejonowy w Kielcach za prowadzenie działalności w postaci menażerii objazdowej z rekinami⁴⁷. Grzywną w wysokości 20 zł za nabycie psa poza miejscem jego chowu ukarał obwinioną Sąd Rejonowy w Krośnie⁴⁸. Karę nagany wymierzano na przykład za potrącenie psa i oddalenie się z miejsca zdarzenia⁴⁹ lub utrzymywanie psa bez pomieszczenia chroniącego przed warunkami atmosferycznymi i na zbyt krótkim łańcuchu metalowym⁵⁰.

Wykres XI: Rozstrzygnięcia w sprawach o wykroczenia (art. 37 UOZ i inne) rozpatrywanych przez badane sądy w latach 2012–2014

Sądy w sprawach o wykroczenia z zasady nie orzekały wobec sprawców środków karnych – zostały one zasądzone zaledwie w stosunku do 4,2% z nich. Dla przykładu Sąd Rejonowy w Jeleniej Górze obok kary grzywny (100 zł) wymierzył sprawcy wykroczenia polegającego na rozmnażaniu

46 SR w Oławie, sygn. akt VII W 28/14.

47 SR w Kielcach, sygn. akt XI W 4601/14.

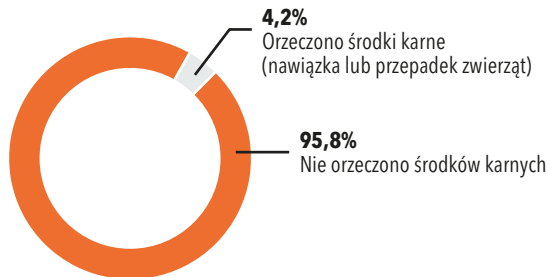
48 SR w Krośnie, sygn. akt II W 142/14.

49 SR w Rzeszowie, sygn. akt II W 125/14.

50 SR w Garwolinie, sygn. akt II W 390/14.

psów w celach handlowych nawiązkę w wysokości 650 zł na cel związany z ochroną zwierząt⁵¹.

Wykres XII: Środki karne orzeczone wobec sprawców wykroczeń w sprawach dotyczących zwierząt (art. 37 UOZ i inne) rozpatrywanych przez badane sądy w latach 2012–2014

51 SR w Jeleniej Górze, sygn. akt II W 2241/13.

4

**OMÓWIENIE
WYNIKÓW
I REKOMENDACJE**

4.1. ŚCIGANIE SPRAWCÓW PRZESTĘPSTW PRZECIWKO ZWIERZĘTOM

Uzyskane w ramach monitoringu dane dotyczące liczby odmów wszczęcia/umorzenia dochodzeń, a także skierowanych do sądów aktów oskarżenia w sprawach o przestępstwa przeciwko zwierzętom nie różnią się od danych z ubiegłych lat.

Pozyskane w wyniku monitoringu prokuratur rejonowych dane za lata 2012–2014 dotyczące liczby odmów wszczęcia oraz umorzeń dochodzeń, a także liczby kierowanych do sądów rejonowych aktów oskarżenia w sprawach o przestępstwa przeciwko zwierzętom, są zgodne z danymi uzyskiwanymi w latach wcześniejszych. W latach 2009–2010 na terenie właściwości wszystkich apelacji ok. 30% spraw zakończyło się odmową wszczęcia dochodzenia, ok. 43% umorzeniem dochodzenia, a ok. 23% skierowaniem do sądu aktu oskarżenia⁵². Dokonana w 2011 roku nowelizacja *Ustawy o ochronie zwierząt* nie wpłynęła na zmianę tych ogólnych tendencji statystycznych.

Wskazać należy, że odnotowany w latach 2012–2014 poziom umorzeń (42,6%) oraz odmów wszczęcia dochodzeń (31,5%) w sprawach o przestępstwa przeciwko ochronie zwierząt jest wyższy od poziomu umorzeń (36,8%) oraz odmów wszczęcia dochodzeń (27,8%) odnotowanego w tym samym okresie w sprawach o przestępstwa z art. 207 kk (znęcanie się psychiczne i fizyczne nad osobą najbliższą). W sprawach dotyczących znęcania się nad osobą najbliższą częściej także niż w przypadku przestępstw

52 Zob. L. Drwęski, „Ocena skuteczności ścigania przestępstw związanych z ochroną zwierząt – obraz statystyczny”, [w:] T. Gardocka, A. Gruszczyńska, „Status zwierzęcia. Zagadnienia filozoficzne i prawne”, Toruń 2012, s. 241.

przeciwko zwierzętom kierowane są do sądów akty oskarżenia (26,9% w porównaniu z 19,2%)⁵³.

Zasadniczą przyczyną zarówno odmowy wszczęcia (61%), jak i umorzenia dochodzeń (41%) w sprawach o przestępstwa z *Ustawy o ochronie zwierząt* był w badanym okresie brak faktycznych podstaw oskarżenia, wyrażający się przede wszystkim w tym, że czyn będący przedmiotem postępowania w ogóle nie został popełniony. Wystąpienie tej przesłanki procesowej, tj. popełnienie danego czynu, warunkuje możliwość wszczęcia i prowadzenia dochodzenia. Z tego powodu należało umorzyć dochodzenie prowadzone w sprawie porzucenia psa przez jego właścicielkę wobec zebrania dowodów na to, że pies wcale nie został przez właścicielkę porzucony, lecz uciekł jej na spacerze, a ta intensywnie go poszukiwała⁵⁴. Umorzeniu podlegało również dochodzenie w sprawie utopienia psa w przydomowym szambie wobec ustalenia, że żaden pies nie został w nim utopiony⁵⁵.

Podobnie należało odmówić wszczęcia dochodzenia w sprawie uśmiercenia psa łopatą na terenie ogródków działkowych z uwagi na to, że wskazany w zawiadomieniu o podejrzeniu popełnienia przestępstwa domniemany sprawca usiłował jedynie zakopać tam ciało uprzednio poddanego eutanazji psa⁵⁶. Wskazać należy, że przesłanka braku faktycznych podstaw oskarżenia odnosi się bezpośrednio do wystąpienia pewnych obiektywnych stanów faktycznych i jej stosowanie jako podstawy prawnej odmowy lub umorzenia dochodzenia w sprawach o przestępstwa przeciwko zwierzętom co do zasady nie zależy od charakteru i jakości przepisów karnych zawartych w *Ustawie o ochronie zwierząt*.

Podstawą 37% odmów wszczęcia dochodzenia oraz 29% umorzeń dochodzeń w sprawach o przestępstwa z *Ustawy o ochronie zwierząt* był brak w czynie ustawowych znamion typu czynu zabronionego, tj. sytuacja gdy dany czyn co prawda zaistniał (np. doszło do porzucenia psa lub jego uśmiercenia za pomocą łopaty), ale nie zawiera on wszystkich znamion

53 Dane uzyskane w ramach monitoringu kilkudziesięciu wybranych prokuratur rejonowych z całej Polski.

54 KPP w Łęborku, sygn. akt KR-5601-945/12.

55 PR w Łęborku, sygn. akt 2 Ds 457/12/D.

56 PR w Opolu, sygn. akt 2 Ds 1358/14.

czynu zabronionego. Przedmiotowe i podmiotowe znamiona przestępstw przeciwko zwierzętom określone są w *Ustawie o ochronie zwierząt*, stąd też na stosowanie przesłanki braku znamion czynu zabronionego jako podstawy odmowy wszczęcia lub umorzenia dochodzenia bezpośrednio wpływa charakter i jakość przepisów tej właśnie ustawy w tym zakresie.

Zgodnie z poglądami doktryny i judykatury przestępstwo znęcania się nad zwierzętami może zostać popełnione tylko z winy umyślnej i wyłącznie w zamiarze bezpośrednim.

Podmiotowym znamieniem przestępstw określonych w *Ustawie o ochronie zwierząt* jest umyślność. Zgodnie z dominującymi poglądami doktryny i judykatury przestępstwo nieuzasadnionego lub niehumanitarnego zabijania (uśmiercania) zwierząt może zostać popełnione w zamiarze bezpośrednim⁵⁷ lub ewentualnym⁵⁸, natomiast przestępstwo znęcania się nad zwierzętami tylko i wyłącznie w zamiarze bezpośrednim⁵⁹. Przedstawiciele doktryny zalecają posiłkowe stosowanie do przestępstwa znęcania się nad zwierzętami poglądów wypracowanych na gruncie kodeksowego przestępstwa znęcania się nad osobą najbliższą. Skoro bowiem racjonalny prawodawca używa tych samych terminów prawnych dla określenia tych samych zachowań, przyjmuje się dopuszczalność stosowania analogii pomiędzy kodeksowym pojęciem „znęcania się nad osobą najbliższą” a określonym w *Ustawie o ochronie zwierząt* pojęciem „znęcania się” nad zwierzętami⁶⁰.

Ze stosowanych na zasadzie analogii w sprawach o przestępstwa przeciwko zwierzętom też orzecznictwa dotyczących znęcania się nad ludźmi wynika m.in., że „znęcać się” można tylko z zamiarem bezpośrednim, gdyż znęcanie się ze swej istoty oznacza chęć zadawania cierpień, a nie tylko godzenie się sprawcy na taki charakter swojego zachowania⁶¹. Z orzeczeń

57 Sprawca ma zamiar popełnienia czynu zabronionego, to jest chce go popełnić (art. 9 § 1 kk).

58 Sprawca przewidując możliwość popełnienia czynu zabronionego, godzi się na to (art. 9 § 1kk).

59 Zob. W. Radecki, *op. cit.*, s. 167.

60 Głos krytyczny w stosunku do zasadności stosowania takiej analogii: <http://boz.org.pl/raport/2014/05.htm>

61 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 stycznia 1986 r., sygn. akt Rw 1180/85.

tych można się także dowiedzieć, że znęcanie się oznacza działanie albo zaniechanie polegające na umyślnym zadawaniu bólu fizycznego lub dolegliwych cierpień moralnych, powtarzającym się albo jednorazowym lecz intensywnym i rozciągniętym w czasie⁶². Cechą podmiotową znęcania się jest jego umyślność, wyrażającą się w chęci wyrządzenia krzywdy fizycznej lub moralnej, dokuczania, poniżania – obojętnie z jakich pobudek⁶³. Izba Karna Sądu Najwyższego w 1971 roku orzekła, że znęcanie się jest działaniem złożonym zazwyczaj z wielu fragmentów wykonawczych działania przestępczego, ale nie wyklucza działania jednorazowego, jeżeli intensywnością swą i zadawaniem cierpień realizuje stan faktyczny powszechnie rozumiany jako „znęcanie się”⁶⁴.

Dla organów stosujących prawo ochrony zwierząt (w tym prokuratur i sądów) oczywiste jest, że ustawodawca jednoznacznie określił znamiona przestępstwa znęcania się nad zwierzętami.

Dopuszczalność stosowania analogii w tym zakresie potwierdził w 2009 roku Sąd Najwyższy, rozpatrując sprawę dotyczącą znęcania się nad zwierzętami. W wydanym orzeczeniu podkreślił on, że przestępstwo znęcania się nad zwierzętami może zostać popełnione tylko umyślnie i wyłącznie z zamiarem bezpośrednim, a sam zamiar należy odnosić nie do powodowania cierpień lub bólu zwierzęcia, lecz do konkretnej czynności sprawczej określonej w art. 6 ust. 2 *Ustawy o ochronie zwierząt* (np. do porzucenia zwierzęcia czy też utrzymywania go w niewłaściwych warunkach bytowania)⁶⁵. Tezy tego wyroku stanowią główny komentarz do przepisów karnych *Ustawy o ochronie zwierząt* dostępny w systemach informacji prawnej, z których powszechnie korzystają funkcjonariusze policji i prokuratorzy, co znajduje swoje odzwierciedlenie w treści postanowień o odmowie lub umorzeniu dochodzenia. Dla

62 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 1982 r., sygn. akt II KR 5/82.

63 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 sierpnia 1996 r., sygn. akt WR 102/96.

64 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 1971 r., sygn. akt I KR 149/71.

65 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 listopada 2009 r., sygn. akt V KK 187/09.

organów prowadzących dochodzenia niewątpliwe jest, że ustawodawca jednoznacznie określił znamiona przestępstwa znęcania się nad zwierzętami, uznając, że czynu tego można dopuścić się jedynie umyślnie w zamiarze bezpośrednim⁶⁶.

Dla decyzji funkcjonariuszy policji oraz prokuratorów o umorzeniu dochodzeń w sprawach o przestępstwa z *Ustawy o ochronie zwierząt* kluczowe znaczenie ma nie cierpienie zwierząt, lecz zamiar sprawcy.

Na tej podstawie Prokuratura Rejonowa w Aleksandrowie Kujawskim umorzyła dochodzenie przeciwko podejrzanemu o wielokrotne kopanie psa, które doprowadziło do obrażeń ciała zwierzęcia. Powołując się na wyrok Sądu Najwyższego prokurator wywiódł, że obrażenia psa mają drugorzędne znaczenie dla zaistnienia przestępstwa, natomiast kluczową kwestią jest zamiar z jakim działał podejrzany. Ten natomiast w pierwszej kolejności działał nie w celu zadawania zwierzęciu cierpienia, lecz po co aby usunąć z własnej posesji psa należącego do sąsiadów⁶⁷. Ta sama prokuratura umorzyła dochodzenie w sprawie łańcucha wrośniętego w szyję psa, argumentując, że podejrzany w tej sprawie właściciel zwierzęcia wcale nie działał umyślnie, lecz było to zaledwie „niedopatrzenie” z jego strony, którego zresztą żałował⁶⁸. Komenda Powiatowa Policji w Lęborku umorzyła dochodzenie prowadzone z zawiadomienia Powiatowego Lekarza Weterynarii w sprawie długotrwałego i kontynuowanego mimo upomnień utrzymywania bydła w niewłaściwych warunkach bytowania, w tym utrzymywania zwierząt na uwięzi i bez dostępu do wody i pokarmu mimo wysokiej temperatury otoczenia. W uzasadnieniu postanowienia o umorzeniu dochodzenia podniesiono, że postępowanie gospodarza nie było umyślne ani nakierowane na celowe znęcanie się nad bydłem, a on sam – mimo ustalonego w trakcie dochodzenia odmiennego stanu faktycznego – jest przekonany o tym, że nadal tak jak przez

66 PR w Nysie, sygn. akt 2 Ds 942/12.

67 PR w Aleksandrowie Kujawskim, sygn. akt Ds 757/12.

68 PR w Aleksandrowie Kujawskim, sygn. akt Ds 70/13.

całe życie byłem zajmuje się właściwie. Jak zauważył organ prowadzący postępowanie, gospodarz ma 77 lat i pomimo „braku sił” ze względu na niską emeryturę „zmuszony jest trzymać krowy”, ale po prostu nie jest w stanie robić tego we właściwy sposób⁶⁹.

Prokuratura Rejonowa w Opolu umorzyła dochodzenie w sprawie pozostawienia latem psa w zamkniętym samochodzie na parkingu centrum handlowego podczas robienia „szybkich zakupów”, co zakończyło się interwencją policji i wybiciem w nim szyby. Prokurator podniósł w uzasadnieniu postanowienia o umorzeniu dochodzenia, że w niniejszej sprawie ma miejsce „zdekompletowanie” znamion strony podmiotowej przestępstwa znęcania się nad zwierzętami, polegające na niemożliwości przypisania sprawcy działania z zamiarem bezpośrednim, ukierunkowanym na chęć spowodowania bólu lub cierpienia zwierzęcia⁷⁰. Ta sama prokuratura umorzyła dochodzenie przeciwko podejrzanemu (wieloletni myśliwy cieszący się uznaniem swojego środowiska) o dwukrotne znęcanie się nad zwierzętami poprzez okaleczenie kotów za pomocą metalowych szczęk (sideł) umyślnie pozostawionych przez niego na posesji. Prokurator prowadzący dochodzenie wyraził przekonanie, że podejrzany nie kierował się bezpośrednim zamiarem zadania bólu lub cierpienia okaleczonym kotom należącym do pokrzywdzonych, ani też nie dopuszczał do tego świadomie. Jak zaznaczył prokurator, sam podejrzany w swych wyjaśnieniach wyraźnie istnienie takiego zamiaru wykluczył, wskazując, że w swym działaniu kierował się potrzebą zabezpieczenia posesji przed szkodnikami⁷¹.

Wskazać należy przy tym, że niektórzy przedstawiciele doktryny uznają, że przestępstwa znęcania się (nad osobą najbliższą, nad zwierzętami) mogą zostać popełnione także z zamiarem ewentualnym⁷². Możliwości takiej nie wykluczył także – w odniesieniu do przestępstwa znęcania się nad członkami rodziny – Sąd Najwyższy w 1976 roku⁷³. Te odmienne poglądy doktryny na stronę podmiotową przestępstw związanych ze znęcaniem

69 KPP w Łęborku, sygn. akt 2 Ds 356/13.

70 PR w Opolu, sygn. akt 3 Ds 1607/13.

71 PR w Opolu, sygn. akt 1 Ds 213/12.

72 M. Mozgawa (red.), „Kodeks karny. Praktyczny komentarz”, Warszawa 2007, s. 408.

73 Wytyczne Wymiaru Sprawiedliwości Sądu Najwyższego z dnia 9 czerwca 1976 r., sygn. akt VI KZP 13/75.

się nie znajdują jednak jakiegokolwiek odzwierciedlenia w orzecznictwie, które obecnie – zarówno w przypadku przestępstw z art. 207 kk, jak i przestępstwa z art. 35 ust. 1a *Ustawy o ochronie zwierząt* silnie akcentuje tezę, zgodnie z którą czyny takie mogą być popełnione umyślnie i to wyłącznie z zamiarem bezpośrednim, o czym przesądza znamię intencjonalne „znęca się”, charakteryzujące szczególne nastawienie sprawcy⁷⁴.

Organy stosujące prawo ochrony nie biorą pod uwagę cierpienia zwierząt, które jest ubocznym skutkiem działalności człowieka, nieukierunkowanej na celowe dręczenie zwierząt.

Przyjęcie stanowiska zgodnie z którym dla bytu przestępstwa znęcania się nad zwierzętami konieczny jest zamiar bezpośredni, powoduje, że wiele przypadków oczywistego cierpienia zwierząt powodowanego przez ludzi nie spotyka się z adekwatną reakcją ze strony organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości. Konieczność wystąpienia zamiaru bezpośredniego będzie z zasady dyskwalifikowała sytuację, gdy cierpienie to jest jedynie ubocznym wynikiem działania człowieka w zupełnie innym celu. Dosadnie podsumowuje to w swojej monografii Michał Gabriel-Węglowski: „art. 6 ust. 2 pkt. 5 (*Ustawy o ochronie zwierząt* – przyp. autora) uznaje za znęcanie się transport zwierząt, w tym zwierząt hodowlanych, rzeźnych i przewożonych na targowiska, przenoszenie lub przepędzanie ich w sposób powodujący ich zbędne cierpienie i stres. Gdyby przyjąć, iż czyn taki może zostać popełniony tylko w zamiarze bezpośrednim, to dla skazania sprawcy należałoby udowodnić mu, iż głównym celem jego zachowania było zadanie zwierzęciu bólu. Tymczasem jest to nonsens, gdyż w znakomitej większości przypadków głównym dążeniem i celem przewoźników zwierząt jest przemieszczenie zwierzęcia, choćby w fatalnych dlań warunkach, z jednego miejsca do drugiego.

74 Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 2003 r., sygn. akt IV KKN 312/99.

Ubocznym skutkiem ich działania są natomiast dolegliwości zmaltretowanych zwierząt, które to dolegliwości sprawcy (przewoźnicy) przewidują i godzą się na nie⁷⁵”.

Przepisy *Ustawy o ochronie zwierząt* ustanawiające przedmiotowe i podmiotowe znamiona przestępstwa znęcania się nad zwierzętami mają zbyt skomplikowaną strukturę, przez co są trudne do stosowania.

Ściganiu przestępstw dotyczących znęcania się nad zwierzętami nie sprzyja w tym kontekście skomplikowana struktura art. 6 ust. 2 *Ustawy o ochronie zwierząt*, który w dwustopniowy sposób wprowadza pojęcie znęcania się nad zwierzętami (definicja legalna oraz wyszczególnienie niektórych czynności sprawczych). Ustawowy katalog czynności sprawczych znęcania się nad zwierzętami nie ma jednolitego charakteru i zawiera różne typy niedozwolonych działań człowieka wobec zwierząt. Tylko w treści nielicznych z nich wpisane jest szczególnie negatywne nastawienie sprawców wobec zwierząt, chęć wyrządzenia im krzywdy, sprawienia bólu lub cierpienia (bicie zwierząt, złośliwe straszenie lub drażnienie).

Pozostałe czynności wymienione w art. 6 ust. 2 *Ustawy o ochronie zwierząt* (np. utrzymywanie zwierząt w niewłaściwych warunkach bytowania) nie muszą być powiązane z żadnym negatywnym wobec zwierząt nastawieniem sprawców, a co więcej chociaż wiążą się z zadawaniem zwierzętom bólu lub cierpienia, bardzo często są wynikiem ich działania jedynie w zamiarze ewentualnym. Kontekst prawny, któremu te czynności sprawcze są podporządkowane jako formy znęcania się nad zwierzętami, powoduje jednak, że nie mogą być one skuteczną podstawą do ścigania osób odpowiedzialnych za cierpienie zwierząt. Sprzyja temu także dodatkowo zauważalne w analizowanych postanowieniach kończących dochodzenia w sprawach o przestępstwa przeciwko ochronie zwierząt powszechne błędne stosowanie wyroku Sądu Najwyższego z 2009 roku, polegające

75 Zob. M. Gabriel-Węglowski, „Przestępstwa przeciwko humanitarnej ochronie zwierząt”, Toruń 2008, s. 214.

na odnoszeniu zamiaru sprawcy nie do samej czynności sprawczej, lecz do zadawania bólu lub cierpienia zwierzętom.

Jedynym efektywnym sposobem zmiany sytuacji zwierząt będących ofiarami niehumanitarnego traktowania jest zmiana podmiotowych znamion przestępstw określonych w *Ustawie o ochronie zwierząt*.

Zmiana sytuacji prawno-karnej sprawców bólu lub cierpienia zwierząt wymaga w konieczny sposób zmiany treści *Ustawy o ochronie zwierząt* w zakresie podmiotowych znamion określonego tam przestępstwa znęcania się nad zwierzętami. Wobec dominujących poglądów orzecznictwa i doktryny na istotę znęcania się nad zwierzętami, która wiązana jest z umyślnością i bezpośredniością zamiaru sprawcy, nie jest możliwy inny efektywny sposób zwiększenia poziomu ochrony zwierząt przed cierpieniem zadawanym przez człowieka. Zakres ewentualnych zmian powinien być efektem szerokiej debaty publicznej, w której należałoby określić – zgodnie z obecnym stanem świadomości społecznej w tym zakresie – typy czynów i zachowań wobec zwierząt, których sprawcy powinni podlegać odpowiedzialności karnej.

Minimalny zakres zmian powinien obejmować włączenie do podmiotowych znamion przestępstwa znęcania się nad zwierzętami możliwości działania sprawcy w zamiarze ewentualnym.

W tym kontekście należy postulować przynajmniej, aby rzeczywiście pociągani do odpowiedzialności karnej byli sprawcy czynów już określonych w katalogu zawartym w art. 6 ust. 2 *Ustawy o ochronie zwierząt*, niezależnie od nastawienia, motywacji i zamiarów, które można im przypisać. Minimalny zakres zmian powinien zatem w szczególności obejmować włączenie do podmiotowych znamion przestępstwa związanego z zadawaniem bólu lub cierpienia zwierzętom możliwości działania sprawcy jedynie w zamiarze ewentualnym. Słusznym wydaje się, aby szczególne

negatywne nastawienie sprawcy względem zwierzęcia, ukierunkowanie jego działania bezpośrednim zamiarem wyrządzenia mu krzywdy, stanowiło raczej znamię przestępstwa w formie kwalifikowanej, zagrożonego wyższą odpowiedzialnością karną. Brak nastawienia tego typu z całą pewnością nie powinien natomiast przesądzać o całkowitej bezkarności osób zadających zwierzętom ból lub cierpienie, stąd podstawową formę przestępstwa mógłby charakteryzować zamiar jedynie ewentualny.

63% ankietowanych przedstawicieli organizacji działających na rzecz zwierząt i 57% obywateli domaga się ponoszenia odpowiedzialności karnej także przez sprawców cierpienia zwierząt, którzy nie działają z umyślnym zamiarem wyrządzenia zwierzętom krzywdy.

Modyfikacje treści *Ustawy o ochronie zwierząt* w tym zakresie z całą pewnością spotkałyby się z poparciem opinii społecznej, ponieważ w rzeczywisty sposób przełożyłyby się na podniesienie efektywności ścigania przestępstw przeciwko zwierzętom. Zgodnie z przeprowadzonymi w ramach monitoringu badaniami, 63% ankietowanych przedstawicieli organizacji ochrony zwierząt oraz 57% obywateli wyraziło opinię, że odpowiedzialność karną za zadawanie zwierzętom bólu lub cierpienia powinni ponosić nie tylko sprawcy działający z umyślnym zamiarem wyrządzenia im krzywdy.

4.2. KARANIE SPRAWCÓW PRZESTĘPSTW PRZECIWKO ZWIERZĘTOM

Dane uzyskane w wyniku monitoringu wybranych sądów rejonowych zgodne są z ogólną informacją statystyczną Ministerstwa Sprawiedliwości

dotyczącą osób prawomocnie skazanych w latach 2012–2014 za przestępstwa z *Ustawy o ochronie zwierząt*. Zgodnie z nią w badanym okresie wobec sprawców tych przestępstw orzekano przede wszystkim karę pozbawienia wolności (54,7% orzeczonych kar, w 86% z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby), rzadziej karę grzywny, a z najmniejszą częstotliwością karę ograniczenia wolności. Także w latach 2010–2011 wobec sprawców przestępstw przeciwko zwierzętom orzekano przede wszystkim karę pozbawienia wolności (47% orzeczonych kar, także w 86% z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby), nieco częściej w tym okresie w stosunku do innych kar orzekano natomiast samoistną karę grzywny (30%)⁷⁶.

Kary orzekane za przestępstwa przeciwko zwierzętom zależą przede wszystkim od przyjętej przez państwo filozofii karania.

Kary orzekane za przestępstwa przeciwko zwierzętom w niewielkim stopniu zależą od wysokości sankcji karnych przewidzianych w przepisach *Ustawy o ochronie zwierząt*, w największym zakresie są one wynikiem przyjętej przez państwo i określonej przede wszystkim w *Kodeksie Karnym* filozofii karania. Zgodnie z nią do lipca 2015 roku nie tylko w przypadku przestępstw przeciwko zwierzętom dominującą karą orzekaną przez sądy było pozbawienie wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby. Z danych Ministerstwa Sprawiedliwości wynika, że przed 2015 rokiem ok. 56% wszystkich kar orzekanych przez sądy w I instancji stanowiło pozbawienie wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania. *Kodeks Karny* obowiązujący w okresie objętym badaniem przewidywał w szczególności możliwość zawieszenia orzeczonej kary pozbawienia wolności nie przekraczającej 2 lat, kary ograniczenia wolności lub grzywny, jeżeli było to wystarczające do osiągnięcia wobec sprawcy celów kary. W przypadku przestępstw przeciwko zwierzętom

⁷⁶ Informacja uzyskana z Ministerstwa Sprawiedliwości w trybie dostępu do informacji publicznej.

kary bezwzględnego pozbawienia wolności orzekane były z reguły w przypadkach jednoczesnego skazania sprawcy za inne przestępstwa, często dotyczące znęcania się nad osobami najbliższymi.

Wprowadzone w 2015 roku zmiany w Kodeksie Karnym mają na celu orzekanie przez sądy wobec sprawców przestępstw kar wolnościowych (grzywna, ograniczenie wolności) zamiast fikcyjnych kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania.

W związku z oczywistym nadużywaniem w praktyce orzeczniczej kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania w lipcu 2015 roku zmieniono filozofię karania sprawców przestępstw. Weszły wtedy w życie przepisy *Kodeksu Karnego* umożliwiające m.in. orzekanie przez sądy za przestępstwa zagrożone karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 8 lat kar wolnościowych (grzywna lub ograniczenie wolności) zamiast kary pozbawienia wolności⁷⁷. Zmiany te w efekcie powinny doprowadzić do wyeliminowania także w przypadku sprawców przestępstw przeciwko zwierzętom fikcji karania, polegającej na wymierzaniu im kar pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, które cechują się znikomą dolegliwością.

Należy rekomendować, aby sądy powszechne za przestępstwa przeciwko zwierzętom orzekały przede wszystkim karę ograniczenia wolności o znacznej dolegliwości dla sprawców, a także by zwiększyły one częstotliwość orzekania wobec nich środków karnych określonych w *Ustawie o ochronie zwierząt*.

Wyraźnie zachwianie proporcji statystycznych kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania w stosunku do innych rodzajów kar w przypadku przestępstw z *Ustawy o ochronie zwierząt*

⁷⁷ Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2015 poz. 396.

powinno zostać wyeliminowane w niedalekiej przyszłości poprzez wdrożone zmiany systemowe w zakresie filozofii karania. W szczególności stanowi to także szansę na zwiększenie częstotliwości orzekania wobec sprawców przestępstw przeciwko zwierzętom kar ograniczenia wolności, które w badanym okresie były najmniej chętnie stosowane przez sądy (17,9%). Tymczasem ograniczenie wolności polegające na kontrolowanej pracy społecznej na rzecz zwierząt wydaje się nie tylko adekwatną karą podstawową za występki przeciwko ochronie zwierząt, ale cechuje się także znaczną dolegliwością dla sprawców oraz może pełnić – poprzez konieczność kontaktu ze zwierzętami i sprawowania nad nimi opieki – funkcje resocjalizacyjne.

Poza zwiększeniem znaczenia kar ograniczenia wolności w orzekaniu w sprawach o przestępstwa przeciw zwierzętom, szczególnej rekomendacji wymaga także podniesienie częstotliwości zasądzania wobec skazanych określonych w *Ustawie o ochronie zwierząt* środków karnych. W badanym okresie zostały one orzeczone tylko w ok. 50% spraw. Z całą pewnością natomiast znacząco wpływają one zarówno na odczuwaną przez sprawców dolegliwość kary, jak i na społeczne poczucie sprawiedliwości w odniesieniu do działania wymiaru sprawiedliwości w zakresie karania sprawców cierpienia zwierząt. Zwłaszcza, że nie sprzyja mu nie tylko charakter kar orzekanych przez sądy wobec sprawców cierpienia zwierząt, ale także ich wysokość.

**2 miesiące pozbawienia wolności za bicie tchórzofretki drewnianą pałąką,
4 miesiące za poderżnięcie gardła kotu. Oczywiście w zawieszeniu.**

Tylko 19,2% spraw o przestępstwa z *Ustawy o ochronie zwierząt* kończą się wniesieniem do sądu aktu oskarżenia. Ze względu na charakter podmiotowych znamion przestępstw przeciwko zwierzętom na ogół dotyczą one sadystrycznych form przemocy wobec zwierząt, które ukierunkowane są na zadawanie im bólu lub cierpienia. Nawet jednak w tych przypadkach wysokości kar zasądzanych wobec sprawców nie można uznać za dolegliwe i społecznie satysfakcjonujące (zob. Tabela III). Kara 2 miesięcy pozbawienia wolności z jej warunkowym zawieszeniem nie wydaje

się adekwatną reakcją wymiaru sprawiedliwości na działanie sprawcy polegające na biciu tchórzofretki drewnianą pałką, a następnie wyrzuceniu jej na śmietnik⁷⁸. Podobnie jak 4 miesiące pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania orzeczone za poderżnięcie gardła kotu⁷⁹, czy 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania za znęcanie się nad kotem ze szczególnym okrucieństwem poprzez jego wrzucenie do pieca centralnego ogrzewania⁸⁰. Sędziowie wykazują się niebywałą łagodnością wobec sprawców, nawet jeśli odpowiadają oni jednocześnie za popełnienie dwóch przestępstw przeciwko zwierzętom dokonanych ze szczególnym okrucieństwem⁸¹.

Tabela III: Wybrane kary i środki karne za przestępstwa z *Ustawy o ochronie zwierząt* orzeczone przez badane sądy w latach 2012–2014

Sąd Rejonowy	Popołniony czyn	Orzeczona kara i środki karne
Krosno Odrzańskie, sygn. akt II K 471/14	Uśmiercił psa poprzez włożenie go do reklamówki i wrzucenie do wody	<ul style="list-style-type: none"> – 10 miesięcy ograniczenia wolności (nieodpłatna praca na cele społeczne w wymiarze 30 godzin miesięcznie) – 500 zł nawiązki na cel związany z ochroną zwierząt – 3-letni zakaz posiadania psa – zwolnienie od kosztów sądowych
Kłodzko, sygn. akt VI K 859/11	Uśmiercił ze szczególnym okrucieństwem kożę domową należącą do innej osoby poprzez związanie jej tylnych nóg wężem gumowym oraz obwiązanie sznurem jej szyi	<ul style="list-style-type: none"> – 1 rok pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres próby 3 lat – dozór kuratora w okresie próby – zasądzenie od Skarbu Państwa kwoty 664,20 zł tytułem opłacenia pomocy prawnej udzielonej oskarżonemu z urzędu – zwolnienie od kosztów sądowych
Międzyrzecz, Wydział Zamiejskowy w Sulęcinie, sygn. akt VII K 265/13	Znęcał się nad kotem ze szczególnym okrucieństwem poprzez wrzucenie go do pieca centralnego ogrzewania, co spowodowało oparzenia ciała	<ul style="list-style-type: none"> – 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres próby 4 lat – zakaz posiadania zwierząt na okres 3 lat – nawiązka na cel związany z ochroną zwierząt w wysokości 2000 zł – zwolnienie od kosztów sądowych

78 SR w Bielsku-Białej, sygn. akt III K 649/12.

79 SR w Olsztynie, sygn. akt II K 1101/13.

80 SR w Międzyrzeczu, Wydział Zamiejskowy w Sulęcinie, sygn. akt VII K 265/13.

81 SR w Kaliszu, sygn. akt VII K 610/11.

Sąd Rejonowy	Popelniony czyn	Orzeczona kara i środki karne
Biłgoraj, sygn. akt VII K 498/13	Znęcał się nad kaczką krzyżówką poprzez wyciągnięcie jej z wody za skrzydło, dotykanie nią po ciele innej ustalonej osoby, a następnie rzucenie kaczką o ziemię, co w konsekwencji spowodowało śmierć ptaka w wyniku przerwania rdzenia kręgowego	<ul style="list-style-type: none"> – warunkowe umorzenie na okres próby 2 lat – świadczenie pieniężne w kwocie 400,00 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – zwolnienie od kosztów sądowych
Zielona Góra, sygn. akt VII K 1244/12	Usiłował uśmiercić własnego chorego na nowotwór psa poprzez zadawanie mu w głowę ciosów tłuczkiem kuchennym do mięsa na parkingu leśnym	<ul style="list-style-type: none"> – 6 miesięcy ograniczenia wolności (nieodpłatna praca na cele społeczne w wymiarze 20 godzin miesięcznie) – zakaz posiadania zwierząt przez okres 2 lat – zwolnienie od kosztów sądowych i od opłaty
Biała Podlaska, sygn. akt VII K 1436/13	Znęcał się nad owczarkiem niemieckim poprzez przywiązanie go do samochodu i jechanie tym samochodem z dużą prędkością, przy czym ciągnął za sobą zwierzę, przez co pies doznał licznych ran dartych kończyn sięgających do tkanki mięśniowej	<ul style="list-style-type: none"> – 1 rok i 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres próby 4 lat – 1000 zł nawiązki na cel związany z ochroną zwierząt – zwolnienie od kosztów sądowych i opłaty
Olsztyn sygn. akt II K 757/14	Ze szczególnym okrucieństwem znęcał się nad jeżem poprzez kilkakrotne kopanie w zwierzę oraz skakanie po nim, co spowodowało u jeża obrażenia w postaci urazów narządów wewnętrznych oraz wieloogniskowe złamanie kości, w wyniku których zwierzę zmarło	<ul style="list-style-type: none"> – 1 rok pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres próby 4 lat – zakaz posiadania zwierząt przez 10 lat – 1000 zł nawiązki na cel związany z ochroną zwierząt – zwolnienie od kosztów sądowych
Człuchów, sygn. akt II K 178/12	Po uprzednim związaniu taśmą samoprzylepną łap psa rasy mieszanej, dokonała jego zabicia poprzez odcięcie głowy na pieńku przy użyciu siekiery	<ul style="list-style-type: none"> – 10 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres próby 4 lat – przepadek siekiery z drewnianym trzonkiem – 500 zł nawiązki na cel związany z ochroną zwierząt – zwolnienie od kosztów sądowych
Bielsko-Biała, sygn. akt III K 649/12	Znęcał się nad tchórzofretką, bijąc ją drewnianą pałką i powodując u niej obrażenia m.in. w postaci ułamania koron zębów, a następnie wyrzucając ją na śmietnik	<ul style="list-style-type: none"> – 2 miesiące pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres próby 2 lat – 540,00 zł kosztów sądowych oraz 180,00 zł opłaty
Busko-Zdrój, sygn. akt X K 79/13	Zabił kota, uderzając go w okolice głowy drewnianym kołkiem, po czym zakopał go w oborniku na terenie własnej posesji	<ul style="list-style-type: none"> – 1400 zł grzywny – 230 zł kosztów sądowych, w tym 90 zł opłaty
Olsztyn, sygn. akt II K 1101/13	Dokonał zabicia kota o imieniu Luksus poprzez poderżnięcie mu gardła	<ul style="list-style-type: none"> – 4 miesiące pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres próby 2 lat – zwolnienie od kosztów sądowych

Sąd Rejonowy	Popelniony czyn	Orzeczona kara i środki karne
Kalisz, sygn. akt VII K 610/11	1. Znęcała się ze szczególnym okrucieństwem nad psem – suczką mieszańcem – poprzez umyślne zranienie zwierzęcia polegające na wbiciu bezpośrednio w ciało psa haka-klamry, do którego doczepiono następnie łańcuch i utrzymywanie psa w takim stanie. 2. Znęcała się ze szczególnym okrucieństwem nad psem – suczką owczarka niemieckiego – doprowadzając do jego skrajnego wygłodzenia oraz jednocześnie trzymając go na zbyt ciasnej uwiezi utrudniającej ruch i w warunkach zagrażających jego życiu i zdrowiu	– 8 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres próby 2 lat (kara łączna za 2 przestępstwa) – 1000 zł nawiązki na cel związany z ochroną zwierząt – zwolnienie od kosztów sądowych i opłaty
Braniewo, sygn. akt II K 128/14	1. Od listopada 2013 roku do 25 lutego 2014 roku znęcał się ze szczególnym okrucieństwem nad należącym do niego psem w ten sposób, że zadawał mu ciosy pięściami, szufelką oraz pogrzebaczem, bijąc po całym ciele. 2. W grudniu 2013 roku znęcał się nad należącym do niego kotem w ten sposób, że rzucił nim o podłogę, powodując jego śmierć	– 8 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres próby 5 lat (kara łączna za 2 przestępstwa) – dozór kuratora w okresie próby – zakaz posiadania zwierząt na okres 5 lat – zwolnienie od kosztów sądowych i opłaty
Gniezno, sygn. akt II K 432/12	Znęcał się nad zwierzęciem gospodarskim – swinią hodowlaną – w ten sposób, że przy użyciu tatuownicy do znakowania trzody chlewnej wyposażonej w kolce wielokrotnie uderzał zwierzę po całym ciele	– 300 zł grzywny – 500 zł nawiązki na cel związany z ochroną zwierząt – zakaz posiadania zwierząt na okres 1 roku – 90 zł kosztów sądowych oraz 30 zł opłaty
Będzin, sygn. akt II K 219/13	Wspólnie i w porozumieniu znęcały się nad psem poprzez wlewanie psu do pyska piwa i ciągnięcie bezwładnego psa na smyczy	– 6 miesięcy ograniczenia wolności (nieodpłatna praca na cele społeczne w wymiarze 40 godzin miesięcznie) – zwolnienie z kosztów sądowych
Choszczno, sygn. akt VII K 63/13	Znęcała się nad psem rasy mieszanej w ten sposób, że chcąc zadać mu ból i cierpienie, podała mu do spożycia pieczywo, w którym umieściła igłę krawiecką, tabletkę zawierającą środek o nazwie „klonazepan” oraz substancję zawierającą antykoagulant	– warunkowe umorzenie na okres próby 1 roku – świadczenie pieniężne w kwocie 400,00 zł na rzecz Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – 60 zł opłaty
Olkusz, sygn. akt II K 560/14	Przez wielokrotne uderzenie kulą ortopedyczną zabił gołębia	– 300 zł grzywny – 120 zł kosztów sądowych oraz 30 zł opłaty
Bielsk Podlaski, Wydział Zamiejscowy w Hajnówce, sygn. akt VII K 542/13	Znęcał się nad będącymi jego własnością szczeniętami rasy „mieszaniec” w ten sposób, że wrzucił je do stojącej na podwórku ogólnodostępnej ubikacji, w wyniku czego dwa szczenięta poniosły śmierć	– 3 miesiące pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres próby 3 lat – 500 zł nawiązki na cel związany z ochroną zwierząt – zwolnienie od kosztów sądowych i opłaty

Sąd Rejonowy	Popelniony czyn	Orzeczona kara i środki karne
Drawsko Pomorskie, sygn. akt II K 185/14	<p>1. Działając ze szczególnym okrucieństwem, wspólnie i w porozumieniu z inną ustaloną osobą, umyślnie znęcał się nad psem – suką rasy mieszanej – poprzez kilkunastokrotne uderzenie metalowym kluczem w głowę, powodując u psa obrażenia głowy w postaci zmiążdżenia i rozerwania mięśni podskórnych głowy, okrężnych powiek obustronnie, a także mięśni kłowego, unosiciela nosowo-wargowego, jarzmowego oraz licznych obrzęków i krwiaków w pozostałych mięśniach głowy, licznych wieloodłamowych złamań kości czaszki, złamania grzebienia strzałkowego w 1/3 długości kranialnie, obu grzebieni czołowych zewnętrznych kości szczękowej, kości łzowej, obu kości ciemieniowych, kości czołowej, a także kości potylicznej, licznych wynaczynień, krwiaków i rozległych ognisk zmiążdżenia kory mózgowej, rozległego krwiaka w okolicy serca i odmy płucnej lewostronnej.</p> <p>2. Dokonał zabicia psa rasy mieszanej poprzez powieszenie go na smyczy.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – 8 miesięcy pozbawienia wolności w terapeutycznym systemie wykonania kary (kara łączna za 2 przestępstwa) – zakaz posiadania zwierząt na okres 5 lat – 500 zł nawiązki na cel związany z ochroną zwierząt – zwolnienie od kosztów sądowych
Białogard, sygn. akt II K 751/12	Będąc właścicielem psa rasy mieszanej, znęcał się nad nim w ten sposób, że świadomie porzucił będącego w stanie agonalnym psa	<ul style="list-style-type: none"> – 800 zł grzywny – 500 zł nawiązki na cel związany z ochroną zwierząt – 90 zł kosztów sądowych oraz 80 zł opłaty
Rzeszów, Wydział Zamiejscowy w Strzyżowie, sygn. akt XIV K 33/14	Znęcał się nad własnym psem o imieniu Marcel w ten sposób, że przy użyciu ostrego nożyka dokonał zabiegu kastracji, nie posiadając wymaganych uprawnień i sprawiając mu ból	<ul style="list-style-type: none"> – 5 miesięcy ograniczenia wolności (nieodpłatna praca na cele społeczne w wymiarze 30 godzin miesięcznie) z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres próby 2 lat – zwolnienie od kosztów sądowych
Grójec, sygn. akt VI K 261/13	Od października 2012 roku do lutego 2013 roku znęcał się nad suką rasy pitbulterier w ten sposób, że obcował płciowo z ww. zwierzęciem	<ul style="list-style-type: none"> – 1000 zł grzywny – zwolnienie od kosztów sądowych
Kędzierzyn-Koźle, sygn. akt II K 593/13	Działając ze szczególnym okrucieństwem, zabił siedem czterodniowych psów rasy mieszanej poprzez umieszczenie zwierząt w zamkniętej plastikowej reklamówce, po czym kilkakrotnie uderzał tą reklamówką w stos pni ściętych drzew, w wyniku czego trzy szczenięta zostały zabite na miejscu, natomiast cztery – z uwagi na rozległe urazy, wobec konieczności bezwzględnego skrócenia cierpień – zostały farmakologicznie uśpione przez lekarza weterynarii	<ul style="list-style-type: none"> – 8 miesięcy pozbawienia wolności – zakaz posiadania zwierząt na okres 5 lat – 500 zł nawiązki na cel związany z ochroną zwierząt – 250,20 zł kosztów sądowych oraz 180 zł opłaty

Sąd Rejonowy	Popelniony czyn	Orzeczona kara i środki karne
Suwałki, sygn. akt II K 263/12	Znęcał się ze szczególnym okrucieństwem nad psem rasy rottweiler, w ten sposób, że nie dostarczył mu odpowiedniej ilości pożywienia, co doprowadziło do śmierci ww. zwierzęcia.	<ul style="list-style-type: none"> – 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres próby 2 lat – 600 zł grzywny – 180 zł opłaty
Kutno, sygn. akt II K 487/12	<ol style="list-style-type: none"> 1. Działając z góry powziętym zamiarem w krótkich odstępach czasu kilkakrotnie ukręcał rękoma głowy gołębiom, przez co je uśmiercał. 2. Znęcał się nad kotem poprzez jego kopanie. 	<ul style="list-style-type: none"> – 6 miesięcy pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania kary na okres próby 5 lat – dozór kuratora w okresie próby – zwolnienie od kosztów sądowych

94% obywateli ankietowanych w ramach monitoringu uznało, że kary za przestępstwa przewidziane w przepisach karnych *Ustawy o ochronie zwierząt* są zbyt niskie. Wysokość kar za przestępstwa przeciwko zwierzętom została podniesiona tylko raz, podczas nowelizacji ustawy w 2011 roku. Obecnie wysokość kar pozbawienia wolności, które mogą zostać orzeczone za przewidziane w *Ustawie o ochronie zwierząt* przestępstwa, jest nadal stosunkowo niewielka i odpowiada np. wysokości kar pozbawienia wolności za przestępstwa związane z naruszeniem praw autorskich. Jest ona także niewspółmiernie niska w stosunku do kar za przestępstwa związane ze znęcaniem się nad osobą najbliższą, z których doktryna i orzecznictwo wywodzą znamiona podmiotowe przestępstwa znęcania się nad zwierzętami. Za znęcanie się nad osobą najbliższą *Kodeks Karny* przewiduje karę pozbawienia wolności od 3 miesięcy do 5 lat, a za znęcanie się ze szczególnym okrucieństwem do 10 lat.

Za podwyższeniem kar za przestępstwa przeciwko zwierzętom przemawiają także względy aksjologiczne: zwierzęta jako byty zdolne do odczuwania bólu i cierpienia powinny mieć zagwarantowaną skuteczną ochronę prawną przed niehumanitarnym traktowaniem przez ludzi, której elementem powinno być szczególne piętnowanie sprawców ich cierpienia. Nie ma podstaw do tego, aby ważąc różne dobra prawem chronione, nie przykładając – zgodnie ze społecznymi oczekiwaniami – większego niż dotąd znaczenia do humanitarnej ochrony zwierząt. Należy mieć jednak na uwadze to, że samo zwiększenie kar za przestępstwa przeciwko

zwierzętom nie doprowadzi do wzrostu efektywności ścigania oraz karaniania ich sprawców.

4.3. WYKROCZENIA PRZECIWKO OCHRONIE ZWIERZĄT

Wykroczenia określone w *Ustawie o ochronie zwierząt* mogą pełnić istotną dodatkową rolę w prawnej ochronie zwierząt, wprowadzając odpowiedzialność karną także za nieumyślne działania ludzi wobec zwierząt (np. za niezapewnienie zwierzęciu domowemu stałego dostępu do wody pitnej). Ma to szczególnie istotne znaczenie zwłaszcza w sytuacji, w której odpowiedzialności karnej za przestępstwa przeciwko zwierzętom podlegają co do zasady wyłącznie sprawcy działający umyślnie z zamiarem bezpośrednim. Z tego też powodu należy negatywnie ocenić podejmowane próby legislacyjne ograniczenia znaczenia wykroczeń w prawnej ochronie zwierząt, polegające na przenoszeniu zakazów penalizowanych obecnie jako wykroczenia do katalogu form sprawczych znęcania się nad zwierzętami bez jednoczesnej modyfikacji podmiotowych znamion przestępstwa znęcania się nad zwierzętami⁸².

Z drugiej jednak strony wykroczenia przeciwko zwierzętom ujawniane są przez organy ścigania zadziwiająco rzadko. W niektórych monitorowanych województwach stwierdza się zaledwie kilkanaście lub kilkadziesiąt takich wykroczeń rocznie mimo tego, że jak wynika ze zwykłej obserwacji rzeczywistości, zwierzęta domowe (zwłaszcza psy) są raczej powszechnie utrzymywane w sposób i w warunkach niezgodnych z nakazami i zakazami określonymi w *Ustawie o ochronie zwierząt*. Działalność organów ścigania

82 Poselski projekt *Ustawy o zmianie ustawy o ochronie zwierząt oraz niektórych innych ustaw*, druk nr 3744, <http://orka.sejm.gov.pl/Druki7ka.nsf/0C2BD8E17EB199744C1257E8C002BD-C01/%24File/3744.pdf>

i straży gminnych w tym zakresie może natomiast pełnić istotną funkcję prewencyjną i edukacyjną, choćby poprzez możliwość stosowania środków oddziaływania pozakarnego, przyczyniając się tym samym do poprawy warunków utrzymywania zwierząt. Doświadczenia organizacji ochrony zwierząt wskazują, że funkcjonariusze policji i straży gminnych bardzo często nie mają świadomości istnienia określonych w *Ustawie o ochronie zwierząt* wykroczeń, stąd też zasadnym wydaje się propagowanie wśród nich wiedzy w tym zakresie.

Ściganie wykroczeń może pełnić ważną dodatkową rolę w prawnej ochronie zwierząt w Polsce. Obecnie odbywa się ono ze znikomą częstotliwością, stąd należy rekomendować wzmożenie aktywności organów ścigania i straży gminnych w tym zakresie.

Należy również podkreślić, że konstrukcja prawna nakazów i zakazów w *Ustawie o ochronie zwierząt* jest niejednokrotnie wadliwa, co utrudnia ściganie ich sprawców. W szczególności dotyczy to przepisów regulujących rozmnażanie i obrót zwierzętami domowymi oraz zakazu utrzymywania psów na uwięzi w sposób stały dłużej niż 12 godzin w ciągu doby. Ten pierwszy zespół przepisów doprowadził do wykształcenia się takich praktyk jak m.in. handel rodowodami zwierząt nierasowych przez często doraźnie tworzone w tym celu organizacje społeczne, a zakaz utrzymywania psów na uwięzi dłużej niż 12 godzin na dobę jest powszechnie nierespektowany z uwagi na trudności związane z jego egzekucją. Przepisy te dla swojej skuteczności wymagają modyfikacji.

Sprawy o wykroczenia przeciwko zwierzętom stosunkowo rzadko trafiają także do sądów rejonowych. W ciągu roku wszystkie badane sądy rozpatrywały ok. 60 takich spraw, które na ogół dotyczyły naruszenia zakazów lub nakazów związanych z utrzymywaniem zwierząt domowych lub gospodarskich. Sądy z nielicznymi wyjątkami względnie łagodnie traktowały sprawców wykroczeń – średnia zasądzona grzywna wyniosła w badanym okresie 350 zł. Ze znikomą częstotliwością zasądzano wobec sprawców wykroczeń środki karne (nawiązka na cel związany z ochroną zwierząt

lub przepadek zwierząt). Podobnie jak w przypadku przestępstw należy rekomendować zwiększenie częstotliwości orzekania środków karnych wobec sprawców wykroczeń z *Ustawy o ochronie zwierząt*.

4.4. OFIARA I SPRAWCA

Wynikające z działalności człowieka cierpienie zwierząt gospodarskich rzadko bywa przedmiotem postępowań sądowych, mimo że zwierzęta te stanowią najliczniejszą grupę zwierząt utrzymywanych przez ludzi.

Ofiarami przestępstw i wykroczeń z *Ustawy o ochronie zwierząt* są w większości zwierzęta domowe, rzadziej zwierzęta gospodarskie, sporadycznie zaś dzikie i wolno bytujące. Jest tak pomimo tego, że co do zasady ludzie utrzymują wielokrotnie większą liczbę zwierząt gospodarskich niż domowych. W grudniu 2015 roku w Polsce wg danych GUS utrzymywano prawie 11 milionów osobników jednego tylko gatunku zwierząt gospodarskich, tj. świni domowej. Wśród zasadniczych przyczyn uzasadniających dysproporcje ilościowe pomiędzy zwierzętami domowymi i gospodarskimi w statystykach przestępstw przeciwko zwierzętom należy wskazać przede wszystkim różnicę w empatii ludzi względem tych utrzymywanych dla przyjemności płynących z ich towarzystwa oraz zwierząt utrzymywanych w celu pozyskania z nich mięsa i innych produktów odzwierzęcych.

Ludzie, w tym osoby prowadzące ферmy utrzymujące zwierzęta gospodarskie oraz konsumenci produktów odzwierzęcych, mają tendencję do dystansowania się od losu zwierząt gospodarskich, aby uniknąć konfliktów sumienia związanych z utrzymywaniem tych zwierząt w warunkach często niezaspakajających ich podstawowych potrzeb bytowych oraz z ich

uśmiercaniem⁸³. Cierpienie zwierząt gospodarskich jest także trudniej dostrzegalne, ponieważ zwierzęta takie utrzymywane są na ogół w taki sposób oraz w takich miejscach, które nie są dostępne dla osób postronnych. Ujawnianiu czynów zabronionych przeciwko zwierzętom gospodarskim nie będzie sprzyjał wreszcie sposób konstrukcji podmiotowych znamion przestępstwa znęcania się nad zwierzętami i wynikający z nich wymóg działania sprawcy w zamiarze bezpośrednim. Czynom takim rzadko kiedy można będzie przypisać sadystyczny charakter, na ogół będą one wynikiem zorganizowanego działania ukierunkowanego nie na zadawanie bólu i cierpienia zwierzętom, lecz na intensyfikację wartości produkcyjnej kosztem ich potrzeb.

Sprawcy przestępstw, których ofiarami były zwierzęta gospodarskie, odpowiadali przez sądami głównie za dokonywanie ich uboju bez uprawnień. Sądy z zasady warunkowo umarzały postępowania karne w takich sprawach.

Sprawy o przestępstwa dotyczące zwierząt gospodarskich, w których orzekały badane sądy, dotyczyły głównie uśmiercania zwierząt w uboju domowym bez uprawnień lub poza ubojnią. Sądy w takich przypadkach były łaskawe wobec sprawców. W 2014 roku Sąd Rejonowy w Inowrocławiu, Zamiejskowy Wydział Karny w Mogilnie, warunkowo umorzył postępowanie karne wobec sprawcy dwóch przestępstw uśmiercania zwierząt gospodarskich bez uprawnień na okres próby jednego roku⁸⁴. Sprawca uśmiercił w ten sposób cztery sztuki trzody chlewnej. Podobnie zdecydował w 2013 roku Sąd Rejonowy w Chojnicach wobec sprawcy uśmiercania krowy poza ubojnią⁸⁵. W 2013 roku Sąd Rejonowy w Tarnowie, Zamiejskowy Wydział Karny w Dąbrowie Tarnowskiej, orzekł w 11 sprawach dotyczących uśmiercania zwierząt gospodarskich w uboju domowym bez uprawnień. Wobec 10 sprawców postępowanie karne

83 W. Empel, „O nierównym traktowaniu zwierząt”, [w:] *Życie Weterynaryjne*, nr 11/2009, s. 889–891.

84 SR w Inowrocławiu, Zamiejskowy Wydział Karny w Mogilnie, sygn. akt VIII K 9/14.

85 SR w Chojnicach, sygn. akt II K 1078/13.

zostało warunkowo umorzony⁸⁶, jeden sprawca został skazany na karę grzywny w wysokości 600 zł⁸⁷. W 2012 roku Sąd Rejonowy w Aleksandrowie Kujawskim warunkowo umorzył postępowanie wobec sprawcy- ni uśmiercenia 200 kurczaków bez uprzedniego pozbawienia ich świadomości, poza ubojnią i bez kwalifikacji⁸⁸.

Zwierzęta gospodarskie były także ofiarami umyślnej przemocy ze strony ludzi. Wysokość kar orzekanych za tego typu czyny odpowiadała wysokości kar orzekanych w podobnych sytuacjach dotyczących zwierząt domowych.

Rzadziej sprawy sądowe o przestępstwa przeciwko zwierzętom gospodarskim dotyczyły stosowania wobec nich przemocy lub utrzymywania ich w niewłaściwych warunkach bytowania. Cierpienie zwierzętom gospodarskim było zadawane podczas takich czynności sprawczych jak uderzanie świni i krowy ostrym trzonkiem siekiery⁸⁹, zadawanie głębokich ran ciętych tucznikom za pomocą noża oraz siekiery, w tym rozcięcie powłok brzusznych w celu zaboru mięsa na szkodę właściciela zwierząt⁹⁰, bicie po grzbiecie ciężarnej lochy drewnianym trzonkiem⁹¹ czy też uderzanie cielnej jałówki drewnianym kołkiem w dolną część brzucha⁹². Kary za tego typu przestępstwa przeciwko zwierzętom gospodarskim nie odbiegały wysokością od kar orzekanych za podobne czyny podejmowane przez sprawców wobec zwierząt domowych: było to na ogół pozbawienie wolności z warunkowym zawieszeniem wykonania na okres próby lub grzywna (1000 zł za bicie po grzbiecie ciężarnej lochy, 1400 zł za uderzanie po brzuchu cielnej jałówki).

86 SR w Tarnowie, XIII Zamiejscowy Wydział Karny w Dąbrowie Tarnowskiej, sygn. akt XIII K 656/13, 676/13, 655/13, 624/13, 608/13, 603/13, 584/13, 583/13, 581/13, 564/13.

87 SR w Tarnowie, XIII Zamiejscowy Wydział Karny w Dąbrowie Tarnowskiej, sygn. akt XIII K 623/13.

88 SR w Aleksandrowie Kujawskim, sygn. akt VI K 242/12.

89 SR w Opocznie, sygn. akt II K 498/12.

90 SR w Białej Podlaskiej, sygn. akt VII K 530/12.

91 SR w Raciborzu, sygn. akt II K 1083/11.

92 SR w Jędrzejowie, Zamiejscowy Wydział Karny we Włoszczowie, sygn. akt VII K 25/14.

Wśród sprawców przestępstw przeciwko zwierzętom – tak jak w przypadku innych przestępstw – dominują mężczyźni. Kobiety także jednak potrafią być bardzo okrutne wobec zwierząt.

Sprawcami przestępstw i wykroczeń przeciwko zwierzętom byli przede wszystkim mężczyźni. Dominacja mężczyzn wśród sprawców przestępstw nie jest zjawiskiem niezwykłym: w 2006 roku mężczyźni stanowili 92% skazanych za wszystkie przestępstwa z oskarżenia publicznego w Polsce⁹³. Dane dotyczące sprawstwa mężczyzn (83,5%) oraz kobiet (16,5%) w przestępstwach przeciwko zwierzętom uzyskane z monitoringu wybranych sądów rejonowych są zgodne z danymi zbiorczymi Ministerstwa Sprawiedliwości. W latach 2012–2014 określone wyżej proporcje płci wśród sprawców przestępstw przeciwko zwierzętom utrzymują się na stałym poziomie. W stosunku do lat wcześniejszych można natomiast odnotować niemal dwukrotny wzrost reprezentacji kobiet wśród sprawców przestępstw przeciwko zwierzętom⁹⁴. Zjawisko to należy powiązać raczej ze stale rosnącą liczbą ujawnianych przestępstw przeciwko zwierzętom niż z powstaniem w ostatnim czasie wyjątkowej predyspozycji kobiet do stosowania przemocy wobec zwierząt. Badania naukowe nie potwierdzają, aby płeć miała istotny wpływ na przestępczość⁹⁵, a kobiety równie często (jeśli nie częściej niż mężczyźni) są osobami utrzymującymi zwierzęta domowe i gospodarskie.

Zważyć należy, że także kobiety potrafią być wyjątkowo okrutne wobec zwierząt. Badane sądy w latach 2012–2014 skazywały kobiety za takie formy przemocy wobec zwierząt, jak np. ugodzenie psa nożem w okolice żeber⁹⁶, wyrzucenie psa przez okno⁹⁷, utopienie młodego kota europejskiego w sedesie,

93 A. Siemaszko, „Atlas przestępczości w Polsce 4”, Warszawa 2009, s. 89.

94 W latach 1997–1999 91,7% sprawców przestępstw przeciwko zwierzętom stanowili mężczyźni, 8,3% – kobiety. Dane za: M. Mozgawa, „Prawnokarna ochrona zwierząt”, Lublin 2001, s. 31.

95 H. Machel, „Przestępczość kobiet i wobec kobiet – spojrzenie kryminologiczno-penitencjarne”, [w:] *Resocjalizacja Polska*, nr 8/2014, s. 13–25.

96 SR w Żarach, sygn. akt II K 795/12.

97 SR dla Wrocławia-Śródmieścia, sygn. akt II K 181/13.

a następnie wrzucenie go do pieca centralnego ogrzewania⁹⁸, czy też uduszenie 6-miesięcznego psa⁹⁹.

W okresie objętym monitoringiem typowym sprawcą przestępstw przeciwko zwierzętom był mężczyzna w wieku od 50 do 59 lat zamieszkały na wsi.

Posiłkując się ogólnymi danymi statystycznymi Ministra Sprawiedliwości można stwierdzić, że statystycznym sprawcą przestępstw przeciwko zwierzętom w latach 2012–2014 był mężczyzna w wieku od 50 do 59 lat, zamieszkujący raczej na wsi, który za popełniony czyn został skazany przez sąd na karę podstawową pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na okres próby. Statystyczną sprawczyni przestępstwa przeciwko zwierzętom w latach 2012–2014 to także kobieta w wieku od 50 do 59 lat zamieszkująca na wsi. Młodociani sprawcy przestępstw przeciwko zwierzętom (tj. osoby w wieku od 17 do 21 lat) w latach objętych monitoringiem to także przede wszystkim mężczyźni (78%).

98 SR w Inowrocławiu, sygn. akt II K 326/14.

99 SR w Olsztynie, Zamiejskowy Wydział Karny w Nidzicy, sygn. akt XII K 13/14.

PODSTAWOWE WNIOSKI MONITORINGU

- Ponad 74% spraw o przestępstwa przeciwko zwierzętom kończy się odmową wszczęcia lub umorzeniem dochodzenia, tylko ok. 19% postępowań znajduje swój finał w sądzie.
- Zasadniczą przyczyną odmów wszczęcia oraz umorzeń dochodzeń w sprawach o przestępstwa przeciwko zwierzętom jest brak faktycznych podstaw oskarżenia oraz brak ustawowych znamion czynu zabronionego.
- Ofiarami przestępstw z *Ustawy o ochronie zwierząt* są przede wszystkim zwierzęta domowe (ponad 83%), a ich głównymi sprawcami mężczyźni (ponad 83%).
- Sprawcy przestępstw przeciwko zwierzętom są skazywani przede wszystkim na kary pozbawienia wolności. Wykonanie 86% spośród tych kar jest warunkowo zawieszane przez sądy na okres próby. Kary bezwzględnego więzienia orzekane były przez sądy sporadycznie jako wyjątek od zasady jej nieorzekania.
- Sądy najrzadziej wymierzały skazanym karę ograniczenia wolności (ponad 17% orzeczonych kar).
- W połowie spraw rozpatrywanych przez badane sądy w latach 2012–2014 nie orzeczono wobec sprawców przestępstw przeciwko zwierzętom żadnych środków karnych. Jeśli je orzekano, to głównie w formie nawiązki na cel związany z ochroną zwierząt. Średnia wysokość zasądzonej nawiązki wyniosła 740 zł, najniższa 50 zł, a najwyższa 4000 zł.
- Liczba ujawnianych przez policję wykroczeń z *Ustawy o ochronie zwierząt* jest znikoma. Sprawy te kończą się na ogół nałożeniem mandatu karnego na sprawcę. Sprawy trafiające do sądów dotyczą na ogół niewłaściwych warunków utrzymywania zwierząt domowych lub gospodarskich. Sądy orzekają wobec sprawców wykroczeń przede wszystkim karę grzywny.

PODSTAWOWE REKOMENDACJE

- Uproszczenie przepisów określających przedmiotowe i podmiotowe znamiona przestępstw w *Ustawie o ochronie zwierząt* w celu jednoznacznego określenia katalogu zachowań niedozwolonych wobec zwierząt.
- Wprowadzenie modyfikacji w podmiotowych znamionach przestępstwa «znęcania się nad zwierzętami» w taki sposób, żeby przynajmniej obejmowały one działanie sprawcy w zamiarze ewentualnym lub też zdefiniowanie czynów zabronionych w stosunku do zwierząt za pomocą innych pojęć prawnych.
- Podniesienie wysokości kar za przestępstwa określone w *Ustawie o ochronie zwierząt* oraz zróżnicowanie kar w zależności od zamiaru, w jakim działa sprawca przestępstwa.
- Orzekanie wobec sprawców przestępstw przeciwko zwierzętom przede wszystkim kar wolnościowych o znacznym stopniu dolegliwości (grzywna, ograniczenie wolności polegające na obowiązku świadczenia kontrolowanej pracy społecznej na rzecz zwierząt).
- Zwiększenie częstotliwości orzekania wobec sprawców przestępstw przeciwko zwierzętom określonych w *Ustawie o ochronie zwierząt* środków karnych (nawiązka na cel związany z ochroną zwierząt, zakaz posiadania zwierząt).
- Większe wykorzystanie w prawnej ochronie zwierząt postępowań w sprawach o wykroczenia z *Ustawy o ochronie zwierząt*.
- Organizacja szkoleń dla funkcjonariuszy policji i straży gminnych w zakresie wykroczeń przeciwko ochronie zwierząt. Modyfikacja wadliwie skonstruowanych znamion wykroczeń dotyczących utrzymywania zwierząt domowych na uwięzi, regulujących rozmnażanie zwierząt domowych oraz nakładających obowiązki na prowadzącego pojazd mechaniczny, który potrącił zwierzę.

- Przeszkolenie funkcjonariuszy policji oraz straży gminnych w zakresie ścigania wykroczeń przeciwko zwierzętom.
- Sformułowanie algorytmów dla organów stosujących prawo w zakresie postępowania w sprawach o przestępstwa przeciwko zwierzętom, ze szczególnym uwzględnieniem wynikających z doktryny i orzecznictwa zasad prawidłowej wykładni przepisów *Ustawy o ochronie zwierząt* określających znamiona czynów zabronionych.

BIBLIOGRAFIA

1. Bojarski M., „Szczególne dziedziny prawa karnego. Prawo karne wojskowe, skarbowe i pozakodeksowe. Tom 11”, C.H. Beck, Warszawa 2014.
2. Elżanowski A., „Polskie problemy ochrony zwierząt”, [w:] *Pressje*, Teka XIX, 2010, s. 116–120.
3. Empel W., „O nierównym traktowaniu zwierząt”, [w:] *Życie Weterynaryjne*, nr 11/2009, s. 889–891.
4. Gabriel-Węglowski M., „Przestępstwa przeciwko humanitarnej ochronie zwierząt”, Dom Organizatora, Toruń 2008.
5. Gardocka T., Gruszczyńska A. (red.), „Status zwierzęcia. Zagadnienia filozoficzne i prawne”, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2012.
6. Habuda A., Radecki W., „Przepisy karne w ustawach o ochronie zwierząt oraz o doświadczeniach na zwierzętach”, [w:] *Prokuratura i Prawo*, nr 5/2008, s. 21–35.
7. Mozgawa M. (red.), „Kodeks Karny. Praktyczny komentarz”, Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., Warszawa 2007.
8. Mozgawa M., „Prawnokarna ochrona zwierząt”, Oficyna Wydawnicza Verba, Lublin 2001.
9. Radecki W., „Ustawy: o ochronie zwierząt, o doświadczeniach na zwierzętach – z komentarzem”, Difin, Warszawa 2007.
10. Siemaszko A., „Atlas przestępczości w Polsce 4”, Oficyna Naukowa, Warszawa 2009.

SKRÓTY

PR – Prokuratura Rejonowa
KPP – Komenda Powiatowa Policji
SR – Sąd Rejonowy

Niech
mają
prawa!

PROJEKT „NIECH MAJĄ PRAWA!” REALIZOWANY
W RAMACH PROGRAMU OBYWATELE DLA DEMOKRACJI,
FINANSOWANEGO Z FUNDUSZU EOG.

ICELAND
LIECHTENSTEIN
NORWAY

ISBN 978-83-936890-5-7

9 788393 689057 >

CENA **0,00 ZŁ**
PUBLIKACJA NIEODPŁATNA,
NIE MOŻE BYĆ SPRZEDAWANA.